

ГРЕТН ГАРА ГОРЊОКРАЈОВЈАЧКИ

• ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА МАРТИРИА • ГОДИНА XI • БРОЈ 27 • APRIL 2012 •

Свети Сава горњокарловачки

Илази са благословом:
Његовог Преосвештенства
Епископа горњокарловачког
г. Герасима

Издавач:

Епархија горњокарловачка
Издавачка установа „Мартирија“

Председник уређивачког одбора:
Епископ горњокарловачки г. Герасим

Главни и одговорни уредник:
протопрезвитер-ставрофор
Славиша Симаковић

Графичка припрема и обликовање:
протопрезвитер-ставрофор
Славиша Симаковић

Чланови редакције:

Протопрез.-ставрофор Мићо Костић
Протопрезвитер Марко Ђурић
Протопрезвитер Горан Петковић
Презвитер Горан Славнић
Јеромонах Наум (Милковић)
Ипођакон Зоран Живковић

Адреса уредништва:

Епархија горњокарловачка
Издавачка установа „Мартирија“
Карловац; Славе Рашкај бр. 14

Контакт:

телефон: 00385 (0)47 642 531
факс: 00385 (0)47 642 531
e-mail: simakovic@gmail.com

Продукција:

Identity - дизајн-припрема-маркетинг
Карловац, Смичикласова бр. 5/ц
телефон: 00385 (0)47 631 841
факс: 00385 (0)47 631 842

Тираж:

1.000 примјерака

Штампа се средствима Епархије
горњокарловачке. Часопис није
намијењен за продају.

Ваше донације намијењене нашем
издаваштву можете уплатити на
жиро-рачун Епархијског управног
одбора Епархије горњокарловачке:

2484008-1500147900 (кунски)
HR9524840082100097915 (девизни)
SWIFT RZBNHR2X
Raiffeisen BANK Austria d.d.

Рукописи и фотографије се не
враћају. Текстови и прилози
објављени у часопису представљају
ставове аутора.

ISSN 1334-3467

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ
ГОРЊОКАРЛОВАЧКЕ

СВЕТИ САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

• ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА МАРТИРИЈА • ГОДИНА XI • БРОЈ 27 • АПРИЛ 2012 •

Митрополит Јеротеј Влахов

ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО

*Васкрсење Христово је највећи догађај у историји.
По њему се хришћанство разликује од свих осталих религија.*

стр. 4-6

Свети Симеон Нови Богослов

КАТИХЕТСКЕ БЕСЕДЕ О ВЕРИ - Беседа тринаеста

*О Хростовом васкрсењу. И о томе шта је и како у нама бива
васкрсење душе. И о томе шта је тајна тога васкрсења.*

стр. 7-8

Старац Јефрем филотејски и аризонски

ОЧИНСКЕ ПОУКЕ - О монаштву, девствености и чистоти

*Човјек је позван да започне духовну битку и
борбу имајући Бога као свога помоћника*

стр. 9-10

Припремио: протојереј-ставрофор Славиша Симаковић

ЛУКИЈАН МУШИЦКИ - Епископ горњокарловачки (1777-1837)

*Велики Копитар га је називао „Српским Хорацијем“
а Шафарик „кнезом српских пјесника.“*

стр. 11-14

Свети Григорије Палама

БЕСЕДА НА ПРИЧУ ГОСПОДЊУ О БЛУДНОМ СИНУ

*Беседа архиепископа солунског, једног од највећих отаца
у историји цркве - Светог Григорија Паламе.*

стр. 15-19

Свштеник Димитрије Шишкин

ТИХА АПОКАЛИПСА

*Страдања, могу постати топлиничка пећ за добру душу, тако да
она, налик на очићено злато, достигне Царство Небеско.*

стр. 20-22

Протојереј Георгије Флоровски

ЕВХАРИСТИЈА И САБОРНОСТ - из васкршњег слова оглашенима

*Само свештеник сме да узноси народну молитву јер је само он
божанственом благодаћу одевен у право и смелост да говори за све.*

стр. 23-27

Епископ Симеон (Злоковић)

БЕСЕДА НА ОПЕЛУ ПРОТЕ МИЛАНА РАДЕКЕ И СУПРУТЕ НЕДЕ

*Беседа је одржана на Православном гробљу у Карловцу
24. јула 1982. године, после трагичне смрти ових супружника.*

стр. 28-29

www.eparhija-gornjokarlovacka.hr

АКТУЕЛНОСТИ

*Вијести преузете са интернет
презентације епархије горњокарловачке*

стр. 29-30

ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО

*Васкрсење Христово је највећи догађај у историји.
По њему се хришћанство разликује од свих осталих религија.*

Оснивачи свих других религија су смртници, док је Глава Цркве васкрсли Христос. Васкрсење Христово је обнављање људске природе, пресаздање људског рода, живљење есхатолошке реалности. Када говоримо о Васкрсењу, ми га не одвајамо од Крста, будући да су и Крст и Васкрсење два пола искуства ослобађања, као што се и молимо у Цркви: „Крстом Твојим радост (дође) целом свету, свагда благосиљајући Господа, Васкрсењу Твојме певамо“ или пак „Крсту Твојме клањамо се, Владико, и Васкрсење Твоје свето прослављамо“.

Апостол Павле јасно проповеда: Ако Христос није устао, узалуд вера наша (1. Кор. 15, 17). Вера своју истинитост и силу дугује светлом догађају Васкрсења Христовог. Без њега су хришћани јаднији од свију људи (1. Кор. 15, 19).

Силазак у ад

Црква Христово Васкрсење празнује од тренутка Његовог силаска у ад (пакао, јевр. шеол, прим. прев.), где је од власти смрти и ђавола ослободио душе старозаветних праведника. Ево на који начин то празнује наша Црква. Из богослужбених текстова јасно је да празновање Васкрсења почиње од Великог петка, као што видимо из последовања јутрења на Велику суботу, када се износи плаштаница. Исто тако, и беседе Св. Отаца на Велики петак заправо говоре о васкрсењу и победи. То се испољава и у свештеној иконографији Васкрсења.

Црква је одредила да се за истинску икону Васкрсења Христовог сматра изображење Његовог силаска у ад. Наравно, постоје и иконе Васкрсења које изображавају Христово јављање мироносицама и ученицима, али је икона Васкрсења превасходно изображење уништења смрти. Оно се догодило Христовом силаском у ад, када је Његова душа,

заједно с Његовим божанством (тј. с Његовом божанском природом), сишла у ад да би ослободила душе старозаветних праведника који су га ишчекивали као Избавитеља.

Изражење Васкрсења Христовим силаском у ад има многе и озбиљне богословске разлоге. Као прво, зато што нико није видео Христа у часу када је устао, кад је изашао из гроба „запечаћеног каменом“. Земљотрес и силазак анђела који је одвалио плочу са гроба догодили су се да би се жене-мироносице увериле да је Христос васкрсао. Као друго, зато што је Христова душа, сједињена с Његовом божанством, сишла у ад и уништила власт смрти и ђавола, будући да је Он Својом сопственом смрћу победио смрт. Из православног предања јасно се види да је Христовом смрћу потпуно поражена смрт. Услед тога, у Цркви певамо: „Христос васкрсе из мртвих, смрћу смрт победи...“ Његова тријумфална победа над смрћу догодила се свакако у оном часу када је Христова душа, сједињена с божанством (божанском природом), уништила смрт. Као треће, Христос је Својим силаском у ад од смрти ослободио Адама и Еву. Дакле, пошто је посредством Адама дошло до пада васцелог људског рода и пошто је он наш родоначалник, тако и посредством Адамовог васкрсења окушамо плодове васкрсења и спасења. Због јединства човечије природе, оно што се догодило праоцу, догодило се и васцелој човечијој природи.

Из тих разлога се карактеристичном иконом Васкрсења Христовог сматра Његов силазак у ад, јер је суштина празника Васкрсења умртвљавање смрти и свргавање ђавола: Умртвљење смрти и адово укидање празнујемо, певамо у Цркви. Рушење ада и умртвљавање смрти јесу најдубљи смисао празника Васкрсења.

У Светом Писму изобразење ада се користи симболично, да би означило власт смрти и ђавола. У том смислу су карактеристичне речи апостола Павла: А пошто та деца имају заједницу у крви и меси, и Он узме најприснијег удела у томе, да смрћу смрт сатре, онога који има моћ смрти, ђавола, и да избави оне који од страха од смрти целог живота бежаху кривци за своје робовање (Јевр. 2, 14-15). Моћ (сила) смрти се, дакле, изједначаје са влашћу ђавола.

Христос побеђује смрт

Из тог разлога, у православном предању пакао није једноставно неко место, него господарење смрти и ђавола. За душе оних људи који се налазе у власти ђавола и смрти кажемо да се налазе у аду, односно паклу. Управо би у том смислу требало да разматрамо учење Цркве о Христовом силаску у ад, када је Христос прихватио да умре и тако ступио у власт смрти, а онда силом Свог божанства победио смрт, учинио је потпуно немоћном и лишеном силе, дајући Својом сопственом силом и влашћу сваком човеку могућност да избегне господарење, власт и силу смрти и ђавола.

О Христовом силаску у ад налазимо сведочење у Саборној посланици апостола Петра, у којој се каже: Зато и Христос једанпут за грехе наше пострада, праведник за неправеднике, да нас приведе Богу, усмрћен телом, а оживевши духом, којим и сиђе да проповеда духовима у тамници (1. Петр. 3, 18-19).

У црквеном предању, много је речено о Христовом силаску у ад, и то у смислу да је Он ступио у власт и царство смрти. Постоје значајни тропари који се певају на вечерњој на Пасху (Васкрс), а који почињу реченицом „данас јецајима вапи“. У њима се каже да је ад (пакао) представљен како јеца, а онда, између осталог, говоре и о томе да је Он поништио његову власт, јер је Христос ослободио оне над којима је пакао вековима имао власт. Карактеристичне су речи: Развеја се сила моја, Пастир се распео и Адама васкрсао..., испразни гроб Распети и не надјача сила смрти.

За ово место веома је значајно и Поучно слово св. Јована Златоустог, које читамо после васкршње литургије. Поред осталог, овде је речено да се ад (пакао), кад је сусрео Христа, огорчио и поништио, да је био унижен, умртвљен и свргнут... У наставку је речено да је ад, са Христовом смрћу на крсту, примио смртно тело, а нашао се пред Божанством, примио земљу-прах а сусрео небо, да је примио оно што је видео, тј. људско тело, људску природу, а био побеђен од Онога Којега није видео, односно од Божанства.

Учење Цркве о Христовом силаску у ад описао је и свети Јован Дамаскин у једном тропару пасхалног канона. Навешћу га у целини, будући да је он свима познат: „Сишао си у преисподњу и поништио резе вечне што су држале свезане, Христe, и тродневно, као Јона из кита, из гроба васкрсао“.

Свети Епифаније, епископ кипарски, у омилији на Васкрсење даје чудесан опис Христовог силаска у ад и свега онога што се тамо догодило, тумачећи у вези с тим Давидов псалм (Пс. 23, ст. 7-10).

Сликовито се изражавајући, он каже да је Христос у ад сишао „богодолично, борбено, самовласно, у пратњи не само дванаест легиона, него небројеног мноштва и хиљада анђела“. Пре него што је Христос стигао у сеновите тамнице ада, ту је ступио архистратиг Гаврило да би благовестио о доласку Христовом, јер је управо он о томе благовестио и Пресветој Богородици. Он каже: Подигните врата, кнежеви ваши. У наставку се оглашава арханђео Михаило: Подигните се, врата вечна. Све анђелске силе су ускликнуле: Срушите се, ланци нераскидиви... Уплашите се, тирани безакони. Појавио се Христос и изазвао велики страх, пометњу и ужас. Када су кнежеви ада снажно повикали: Ко је тај Цар славе, све силе небеске су им ускликнуле: Господ моћан и силян, Господ силян у боју, Он је тај Цар славе (Пс. 23, 7-10).

Циљ човековог духовног живота јесте да се сједини са васкрслим Христом, да Га созерцава у дубинама свога срца. Христос васкрсава у срцу, умртвљавајући острашћене помисли... као што је некад надвладао печате гроба.

У наставку, свети Епифаније описује задивљујућу Адамову беседу са Христом. Адам је зачуо кораке Христа Који долази, исто као што их је чуо и у рају, после престапа и непослушности. Тада је осетио зебњу и страх, а сада радост и ликовање. Покајани Адам је ускликнуо, обраћајући се свим душама: „Господ мој са свима“, а Господ му је на то одговорио: „И са духом твојим!“ Затим га је узео за руку и васкрсао, обзнањујући шта је учинио за његово спасење и за спасење васцелог људског рода.

Из свега што је речено, јасно се показује циљ због којег је Христос сишао у ад. У реалности, Он је ступио тамо где је владао ђаво, да би га погубио... Христос је овде свезао ђавола, тако да овај нема више никакву власт над људима... Међутим, Господ је сишао у ад и зато да би све испунио светлошћу Свог божанства. Апостол Павле износи ово учење, говорећи: А оно „узиће“, шта је, осим да прво и сиђе у најдоња места земље? Онај Који сиђе исти је Онај Који и узиде више свију небеса да испуни све (Еф. 4, 9-10). Према томе, Христов силазак у најдоња места земље догадио се зато да би се све испунило Његовом светлошћу и да би реално била свргнута сила смрти. Уистину, требало би разликовати оно што је енергија Божија која све испуњава и обоготворујућа енергија Божија којој су причасни само обожени. Свети Григорије Богослов каже да је оне што се Богу клањају требало пронаћи не само горе (тј. на небесима), него и доле, како би се све испунило и напунило славом Божијом. У тој

перспективи написани су и тропари наше Цркве: Да би се све испунило славом Твојом, сишао си у преисподњу земље. И свети Јован Дамаскин свечано пева: „Сада се све преиспуни светлошћу, и небо, и земља, и преисподња. Нека свака твар слави Васкрсење Христово које се у њој утврди“.

Најзад, Христос је сишао у ад да би се и тамо поновило и извршило све оно што се догодило на земљи. Као што је на земљи проповедао о миру, као што је грешнима отпуштао грехе, давао светлост оку слепога и постао узрок спасења свима верујућима и узрок суда над неверјем свих неверујућих, требало је да се то исто догоди и у аду, где су се налазиле душе умрлих, како би васцела људска природа и васцело човечанство зачуло спасоносну вест Христову. Као што је онима који обитавају на земљи изашло Сунце правде, тако је требало да и оне, који су обитавали у тами и у сени смртној обасја светлост Божија (св. Јован Дамаскин)... Наравно, Христовим силаском у ад нису се спасли сви који су се тамо налазили, него само праведници који су, у различитим степенима, достигли обожење. Свети Епифаније каже да се нису спасли сви који су тамо били, него само верујући. То би требало протумачити тако да су Христа препознали они који су током читавог свог живота били у заједници са бестелесним Логосом.

Из других места Светог Писма и из светоотачког пре-дања знамо да су просветљење и обожење постојали још у Старом Завету, али за оне који су се удостојили да „виде“ бестелесног Логоса и да достигну обожење, с том разликом што тада још није била укинута смрт, због чега су и они силазили у ад. Христос је Својим силаском у ад разрушио власт смрти и сви они, који су имали заједницу с Њим и који су поверовали да је Он силан и моћан, да је Он Спаситељ људи, били су ослобођени.

Једном је Христос у параболу говорио о Свом тродневном васкрсењу, онда кад је рекао: Срушите овај храм и Ја ћу га за три дана подигнути. Јудејци су мислили да говори о Соломоновом храму, за који је било потребно четрдесет шест година да би га изградили. Међутим, Он говораше о храму тела Својега. Чак су и његови ученици ово разумели тек после Његовог васкрсења (в. Јн. 2, 19-22).

У другим случајевима, Христос је јасно говорио о свом тродневном васкрсењу: И поче их учити да Син Човечији треба много да пострада, и да ће Га одбацили старешине, и првосвештеници, и књижевници, и да ће Га убити, и да ће после три дана васкрснути (Мк. 8, 31). Ово учење се толико раширило да су они, који су присуствовали крсној жртви на Голготи, са хулом говорили: Ти Који храм разваљујеш и за три дана саграђујеш, спаси Сам Себе (Мт. 27, 40). Исто тако, архијереји и фарисеји су затражили од Пилата да запечати гроб, јер су се сетили да је Христос за живота говорио: После три дана устаћу (Мт. 27, 63).

Ми кажемо да је Христос после три дана устао из гроба. Наравно, када говоримо о Васкрсењу, ми не кажемо да је умрло божанство (божанска при-

рода), него да се душа, која се одвојила од тела али се није оделила од божанства, опет вратила у тело, и Он је на тај начин васкрсао из гроба.

Христос је васкрсао у јутарњим часовима недеље. Није нам познато тачно време Васкрсења, јер Га нико у том часу није видео, али оно се потврдило кад су жене-мироносице дошле до гроба да би Христово тело помазале миомирисима. Према томе, недеља је, као први дан седмице, истовремено и дан Васкрсења Христовог. Ако је Христос у суботу победио власт смрти, онда је у недељу све уверио да је васкрсао и да је Он победник смрти и ђавола.

...Веома је значајно да су васкрслог Христа најпре виделе жене-мироносице. Апостоли су били престрашени оним што се догађало и били су затворени у горњој соби (у Јерусалиму), док су жене, и пре него што се сасвим разданило, с љубављу, топлином и одважношћу пошле на гроб да миомирисима помажу Христово тело. Нису се уплашиле ни помрчине, ни пустоши и ненастањености тог места, ни војника. То значи да су човеку, да би се удостојио да види васкрслог Христа, потребни и љубав и одважност.

Васкрсење Христово не би требало да прослављамо као неки историјски или друштвени догађај, него као догађај онтолошки, а што означава да треба да постанемо причасници благодати Васкрсења. Као подвижничка борба, пост који током Четрдесетнице претходи овом празнику има за свој циљ што потпуније учешће у тајни Васкрсења: сви Свети Оци уче да је за достизање овог циља неопходно очишћење како телесних, тако и душевних чула.

Циљ човековог духовног живота јесте да се сједини са васкрслим Христом, да Га созерцава у дубинама свога срца. Христос васкрсава у срцу, умртвљавајући острашћене помисли које се овде налазе под утицајем ђавола и побеђујући страсне слике и насртаје греха, као што је некад надвладао печате гроба (св. Максим Исповедник). Према томе, овде се не ради о неком спољашњем, обичном празновању, него о празновању унутрашњем и онтолошком. Са тог становишта, св. Григорије Богослов нам саветује да не празнујемо разметљиво и световно, него на божански начин и надсветовно.

Причасност тајни Васкрсења представља опит обожења. Онај, који је посвећен у непојмљиву силу Васкрсења, из искуства зна с којим је циљем Христос створио свет (св. Максим Исповедник). И заиста, човек је створен зато да би достигао обожење и да би се свет („космос“) освештао посредством човека. Према томе, онај који је себе посветио овој неизрецивој сили тајне Васкрсења, достиже обожење и испуњава циљ свог постојања, он задобија највеће познање.

Изводи из предавања објављеног у књизи "Празници Господњи", изд. манастира Рођења Пресвете Богородице (Пелагија), 1995.

Превод са новогрчког: Антонина Пантелић

КАТИХЕТСКЕ БЕСЕДЕ О ВЕРИ - беседа тринаеста

О Христовом васкрсењу. И о томе шта је и како у нама бива васкрсење Христово и у њему васкрсење душе. И о томе шта је тајна тога васкрсења. Изговорено у понедељак друге седмице по Пасхи.

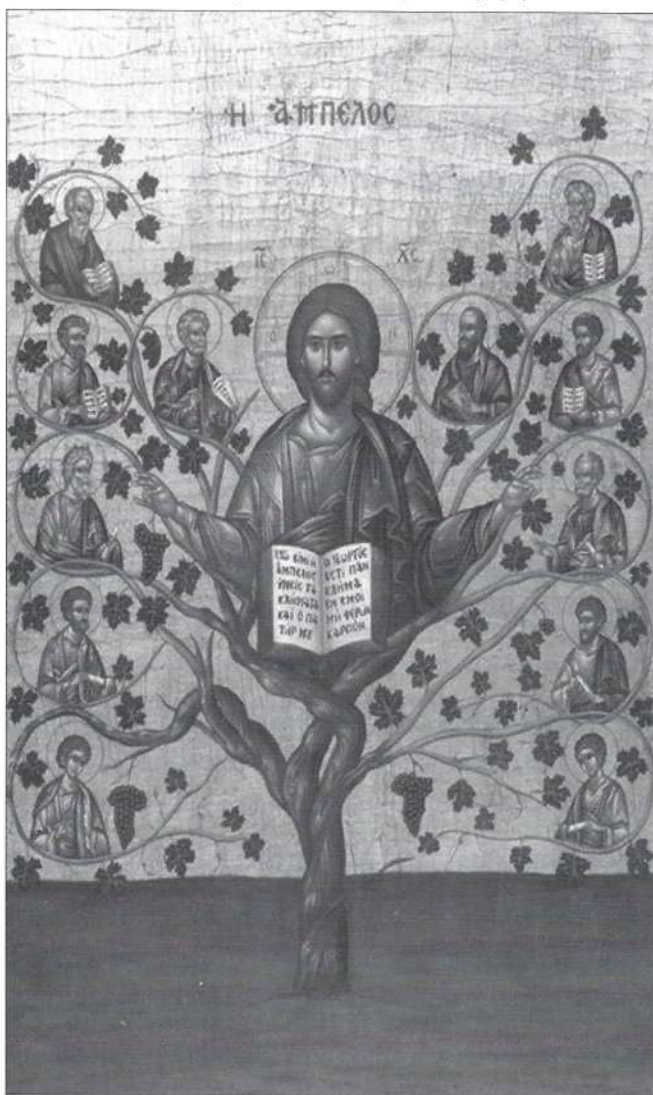
1. Браћо и оци, како видите, већ је прошла Пасха, радосни дан Христовога васкрсења, узрок сваког весеља и радости који године, а, тачније, бива свакодневно и вечно у онима који познају његову тајну. Она је неизрецивом радошћу и весељем испунила наша срца, разрешивши уједно и труд свечасног поста или, боље рећи, усавршивши уједно uteшивши наше душе и призвавши све верне на починак и благодарење. Заблагодаримо онда Господу Који нас је провео кроз море поста и увео нас са радошћу у луку Свога васкрсења. Заблагодаримо Му и ми који смо правилно и ревносно, са топлотом усрдношћу и у подвизима за врлину прошли пут поста, а нека заблагодаре и они који су у међувремену занемоћали из непажње и слабости душе, јер исти је Онај Који и ревностима у изобиљу даје венце и достојну плату за њихова дела, и Који, опет, слабијима дарује опроштај, будући милостив и човекољубив. Наиме, Он више гледа на расположење и намере наших душа, него на телесне напоре којима се ми вежбамо у врлини, било вољом душе увећавајући подвиг, било умањујући то добро услед слабости тела, па по нашем произвољењу сваком узвраћа награде и дарове Духа, те или некога, ако је ревностан, чини славним и угледним, или га оставља као онога који је још слаб и коме је потребно потпуније очишћење.

2. Него погледајмо, ако је угодно, и добро испитајмо шта је тајна васкрсења Христа Бога нашега која увек тајанствено бива у нама, ако то хоћемо, како се у нама Христос погребава као у гробу и како, сједињавајући се са нашим душама, Он поново васкрсава, са Собом и нас саваскрсавајући. То је, дакле, сврха ове беседе.

3. Христос и Бог наш, пошто беше подигнут на крст, приковавши на њега грех света и окусивши смрт, сишао је у дубину ада. И као што је, када је поново устао из ада, ушао у Своје непорочно тело од кога се, сишавши доле, нипошто није одвојио, и одмах васкрсао из мртвих, а после тога са великом славом и силом узишао на небеса, тако и сада, када ми излазимо из света и уподобљењем страстима Господњим улазимо у гроб покајања и смирења, Он Сам, силазећи са небеса, као у гроб улази у наше тело и, сједињујући се са нашим душама, васкрсава их несумњиво мртве, а затим, ономе ко је тако васкрсао са Христом, даје да гледа славу Његовога тајанственог васкрсења.

4. Дакле, васкрсење Христово јесте васкрсење нас који смо пали. Јер како ће Он, Који никада није пао у грех, како је записано, нити се имало изменио Својом славом, икада васкрснути и бити

прослављен - Он Који је свагда препрослављен и Који такав обитава изнад сваког началства и власти? Васкрсење и слава Христова је, како је речено, наша слава, која у нама бива и коју ми показујемо и видимо Његовим васкрсењем. Пошто је једном Он наше учинио Својим, оно што Он чини у нама Њему се приписује. А васкрсење душе је јединство живота. Наиме, као што мртво тело, ако у себе не прими живу душу и са њом се несмешано не помеша, нити живи, нити може да живи, тако ни душа не може да живи сама по себи, ако се неизрециво и несмешано не сједини са Богом, истински вечним животом. Јер пре свесног, видљивог и осетног сједињења она је мртва, премда је умна и по природи бесмртна. Наиме, нити постоји знање безвиђења, нити виђење без осећања. А смисао овога што говорим јесте следећи - виђење, а кроз виђење знање и осећање (овде говорим о духовним стварима, јер у телесним

осећање постоји и без виђења). О чему говорим? Слеп осети када ногом удари о камен, док мртав не. У духовним стварима, међутим, ако не достигне надумно сазрцање, ум не осећа тајанствено дејство. Дакле, ко пре сазрцања онога што надилази ум и смисао и поимање каже да има осећање у духовним стварима, сличан је слепцу који, додуше, осећа када му се догоди нешто добро или лоше, али не зна шта му се налази под ногама или у рукама и да ли му то представља претњу за живот или не. Јер он уопште не разазнаје да ли је у питању нешто лоше или добро, пошто је лишен моћи и чула вида, па се отуда често догоди да, када узме штап да би се одбранио од непријатеља, уместо њега пре удари сопственог пријатеља, док му непријатељ стоји пред носом и смеје му се.

5. У васкрсење Христово већина људи, додуше, верује, али мало је оних који га јасно виде, а они који га нису видели не могу ни да се поклоне Христу Исусу као светом и Господу. Јер речено је: Нико не може да каже да је Господ Исус, осим Духом Светим [1 Кор. 12,3]. А на другом месту: Дух је Бог и они који Му се клањају у духу и истини треба да се клањају [Јн. 4, 24]. Ни свештене речи које свакодневно устима произносимо не кажу: “У васкрсење Христово поверовавши”, него: “Васкрсење Христово видевши, поклонимо се Све-том Господу Исусу, једином безгрешном”. Како то да нас сада Дух Свети подстиче да говоримо (као да смо га видели, а нисмо), “васкрсење Христово видевши”, иако је Христос васкрсао једанпут пре хиљаду година, а ни тада Га нико није видео док је васкрсавао? Зар Божанско Писмо хоће да нас наведе на лаж? Далеко било. Оно, штавише, заповеда да говоримо истину како васкрсење Христово бива у сваком од нас верних и то да не једном, него, могло би се рећи, свакога часа сам Владика Христос у нама васкрсава, блистајући и сијајући зрацима непропадљивости и Божанства. Јер светлоносно присуство Духа показује нам васкрсење Владичино које се догодило ујутро, а тачније је рећи да нам даје да гледамо самог васкрслог. Зато ми и кажемо: Бог је Господ и јавио нам се [Пс. 117,27], а наговештавајући Његов други долазак додајемо ово и говоримо: Благословен је Који ће доћи у име Господње [Пс. 117,27]. Дакле, онима којима се јави, васкрсли Христос свакако се објављује духовно самим духовним очи-ма. Јер када се Духом јави у нама, Он нас васкрсава и оживљује из мртвих и даје нам да Га у себи видимо читавог и живог, бесмртног и вечног, и не само то, него нам јасно даје да знамо како нас са Собом саваскрсава и сапрославља, како и читаво Божанско Писмо сведочи.

6. Дакле, то су божанске тајне Хришћана, то је скривена сила наше вере коју неверни и маловерни или, боље рећи, полуверни не виде, нити уопште могу да је виде. А неверни, маловерни и полуверни јесу они који не показују веру делима. Јер без дела и демони верују и исповедају да је Христос Бог. Знамо Те, кажу, да си Син Божији [Мт. 8,29]. А на другом

месту: Ови људи слуге су Бога Вишњег [Д Ап. 16,17]. Али таква вера неће користити ни демонима, ни људима. Никакве користи нема од такве вере, јер она је мртва, сагласно божанском апостолу: Вера, каже, без дела је мртва [Јк. 2,26], као што су и дела без вере. А како је то мртва? Зато што у себи нема Бога Који оживљује, јер није стекла у себи Онога Који је рекао: Ко Ме љуби заповести Моје држаће и Ја и Отац ћемо му доћи и у њему се настанити [Јн. 14,21-3], како би Његовим присуством васкрсла из мртвих и оживела онога ко има ту веру и дала му да у себи види и васкрслог Васкрситеља.

Дакле, због тога је мртва таква вера, а боље је рећи да су мртви они који имају веру без дела. Јер вера, вера у Бога, увек живи и, живећи, оживљује оне који јој са добром намером приступају и примају је, а многе је извела из смрти у живот и пре делања заповести, показавши им Христа и Бога. И таквима је могло да се догоди, да су остали верни Његовим заповестима и до смрти их сачували, да и оне њих сачувају онаквим какви су постали само вером. А када су се преокренули у лук искривљен [Пс. 77, 57] и вратили се својим пређашњим делима, са разлогом су одмах претрпели и бродолом вере [1 Тим. 1,19] и, на несрећу, себе саме лишили истинског богатства, које је Христос Бог.

Да се то не би и нама догодило, молим вас да из све снаге сачувамо заповести Божије, како бисмо окусили и садашња и будућа добра и гледали лик Христов, што нека сви ми достигнемо, благодаћу Господа нашега Исуса Христа, Којем приличи слава у векове.

Амин.

ОЧИНСКЕ ПОУКЕ - О монаштву, девствености и чистоти

Човек је призван да започне духовну битку и борбу, имајући Бога као саборца и старца као помоћника. Непријатељи као што су ђаво, свет и тело пружају јак отпор да би преплашили борца...

Не постоји ништа превасходније од монаштва. Монаштво значи обожење, освећење душе и тела и причасност Богу. Монаштво је савест, свест и откривање Царства Божијег у човеку. Ко је мудар нека запамти ово (Пс. 107;43). Ко је уистину разборит и ко је спознао да се у монаштву налази преизобиље благодати Божије, обожење и освећење? Ко је напустио свет, његова хтења и слободу, ко је отишао да би живео таквим животом, копао и борио се да нађе Исуса, да би постао цар који је овладао слободом од страсти?

Без монаштва, нико неће достићи бестрашће. Нико неће задобити чист ум (нус) без бдења, уздржања и непрестане молитве. Нико неће достићи созерцање ако не живи монашким животом. Нико није у тесној вези и контакту са Исусом, осим онога ко обитава у Његовој близини и никад Га не напушта. На тај начин ће се удостојити блаженства: Блажени они који слушају реч Божију и држе је.

Ако срце није очишћено, наш пречисти Исус неће доћи и неће се настанити у њему (в. Јн. 14;23). Али, како је могуће да неко очисти срце док живи усред света? Свети оци су схватили колико је то тешко, због чега су напустили свет и обитавали у пустињи. Тамо су постављали своју арену и задобијали венце победе.

Према томе, човек је призван да започне духовну битку и борбу, имајући Бога као саборца и старца као помоћника. Непријатељи као што су ђаво, свет и тело пружају јак отпор да би преплашили борца. Међутим, уколико се он чврсто придржава поука и савета свог духовног руководиоца, несумњиво ће победити и задобити венац вечне славе.

Монаштво је натприродно. Живот монаха је натприродан, јер се он одриче природе у правом смислу те речи. Он раскида природне везе са својим родитељима и рођацима и напушта их за читав живот, али не због себичних циљева, него да би се у потпуности посветио служењу Богу.

Његов нови живот има за циљ да умртви телесно мудровање и да путем подвига задобије ангелску чистоту. Природно је спавати током ноћи, али монаштво прописује бдење, и монах седи као птица без друга на крову (Пс. 102;7). Природно је да појединац буде слободан, али чим започне с монашким животом он се присиљава да умртви самовољу, љубави Божије ради. Уопштено говорећи, монашки живот је потпуно различит од световног живота, и због свог натприродног тока назива се ангелским.

Монашки призив је велики дар Божији, а још је већи дар наћи, као монах, духовног руководи-

теља. Лако је напустити свет, али је проналажење одговарајућег учитеља посебно благовољење Божије, јер од тога зависи хоће ли монах напредовати.

Ревносно сећање на смрт даје велику снагу у почетку, када човек одлучи да се одрекне света, као и током читавог монашког живота. Ово сећање ће за њега постати свемоћна духовна философија, из које ћемо извести истините закључке о одбацивању свега пролазног.

Посећуј хладне гробове, пажљиво слушај и чућеш шта имају да ти кажу они што у њима обитавају: Каква је корист човеку ако задобије сав свет а души својој науди (Мк. 8;36) и Таштина над таштинама, све је таштина (Књ. проп. 1;2). У крајње тешком и веома болном смртном часу, човеку не може да помогне нико осим његових дела, у ствари нико осим Бога. Ако Му служимо, имаћемо уистину свемоћног помоћника и заштитника у страшном и самртном разлучењу душе и тела. Какву битку душа води кад се разлучује од тела! Нека ти ова битка стално буде на уму. Размисли и обрати пажњу и на то да морамо проћи кроз ваздушна митарства која ометају успон душа. Она представљају дела која смо током живота починили и имају за циљ да спрече узношење душа и да их одведу у Ад.

Поред тога, морамо обратити пажњу и на то да ћемо бити изложени суду. Авај, каквом суду! Тада речи као "сагреших" и "помиљуј ме грешног" неће више имати никакву силу, него ће се запечатити свака уста и неће имати никакво оправдање.

Користиће нам да размишљамо о оваквим и сличним стварима, јер ћемо тако јасније разоткрити какав призив имамо. Тако ћемо пожурити да га достигнемо што је могуће пре, јер не знамо шта доноси сутрашњи дан. Смртни час нам је непознат. Остаће само добра дела учињена Бога ради, и она ће човека пратити после смрти.

Шта је боље од тога да човек читавог живота ради за Бога и да корист задобијену таквим радом понесе са собом кад пође пред Бога! Такав човек је уистину мудар трговац који је нашао скуповени бисер. Ако слушаш глас твог Господа Бога, нека не отврдне твоје срце и послушај шта ће ти рећи: Он изриче мир народу својему и свецима својима, и онима који се обраћају срцем к Њему (Пс. 85;8).

Свим срцем се молим да посредством богочестивости задобијеш непрестану молитву и да лебдећи на њој достигнеш равноангелску лепоту заступништвом светогорске Игуманије, Пресвете Богородице. Амин. Нека буде.

Небеском (вишњем) се старајте! Небеско (вишње) тражите, јер је, према речима апостола Павла,

наше живљење на небесима (Филипљ. 3;20). О, какво се блаженство крије у монаштву! О, раскоши небеса, како освајаш монаха који упражњава безмолвије (исихију) и далеко је од сујетног света! Колико је ум на мирним местима привучен ка вишњем и прелази из знања у знање, из созерцања у созерцање, уздижући се у срцу и богочежњиво гледајући Бога! О, дубино богатства и познања Божијег! Непознати монаси који су лутали пустињом уистину су били божански философи: корачали су по земљи, али су богочежњивошћу и созерцањем обитавали на небесима.

Монаштво, како је велика твоја слава! Када човек тихује далеко од сваке вреве и бива монах којег руководи и надзире поуздан учитељ, бива доведен до унутрашње славе монаштва!

И ратујемо против власти, против поглаварстава и мрачних и свелукавих сила, против легиона веома опитних у бици, против тела и света страсти, сличних веома тешким ранама којима је потребан прави начин, време, стрпљење и усрдност да би биле исцељене.

Погледајмо свете Оце у њиховим почетним годинама: они су издржали жеђ, страшне периоде обесхрабрености и многа тешка искушења. Они су се, међутим, чврсто придржавали стрпљења и присиљавања, и након тога благодат их је посетила сразмерно ономе што су претходно претрпели.

Девственички живот подсећа на бродић који се стално бори с немилосрдном, оштром буром, без иједне луке на видику, док га непрестано бацају разбеснели таласи. Девственица непрестано у себи носи пламен телесног мудровања због којег не може доћи до обуставе ватре него је, напротив, потребно водити стални рат и носити оружје у рукама.

Када избије бура, удата жена налази уточиште у клуци, а то је брачно сједињење, и на тај начин избегава опасност. Девственица, међутим, не обраћа пажњу на буру и храбро напредује ка отвореном мору. Да би се изборила са разбеснелим таласима плоти, она чврсто држи кормило лађе своје душе и непрестано призива име Исусово, док Он не дође да умири море говорећи му: Ћути, престани (Мк. 4;39). О, како је узвишена чистота! Како сијају њене блиставе одежде, и колика је њена одважност пред Богом, јер чистота не само да људе изједначује с ангелима, него их уздиже и изнад њих.

Ангели без икаквог напора обитавају у чистоти, јер је она својствена њиховој природи, док девственица задобија оно што је натприродно. Она не мора само да усмери своју природу у другом правцу. Уз то усмеравање, она се стално бори и читавог живота труди против страшних демона који шкрипе зубима своје злобе како би искривили прав пут Господњи, односно како би чисту невесту Христову одвојили од Његове љубави и претворили је у животињу, сличну свињи која прождире нечистоћу сладо-

страсних наслада. Потрудимо се, чеда моја, подвизавајмо се. Потрчимо, како бисмо добили награду за узвишени призив (в. Филипљ.3;14), јер је присутан Христос Судија и благонаклоно по-сматра борбу сваког човека, да бисмо се могли наслађивати Његовим подобијем када се појави, као што каже Павле, апостол незнабожаца: Када се јави Христос, живот наш, онда ћете се и ви с Њиме јавити у слави (Кол. 3;4).

Девојке напуштају своје вољене родитеље, браћу и рођаке и посредством брака привезује се за смртног човека, подносећи његове слабости, тврдоглавост и страсти, а понекад, уколико је он рђаве нарави, и његове ударце и псовке. И поред тога, оне не напуштају своје мужеве, јер поштују везу светог тајинства брака или пак стога што желе сигурност и телесно задовољство.

Напротив, ви сте се венчале са бесмртним Жеником Христом и напустиле родитеље и све добре ствари овог испразног света да би сте се посредством духовног брака сјединиле с Христом. С љубављу следите за Христом, који је ради нас претрпео Крст и смрт и подарио вам неописиви мираз: Царство Небеско! Иако сте биле сиромашне и нечисте, Он вас је преобразио у краљице да бисте на небесима уживале већу славу и радост него цареви.

Колико благодат девствености неупоредиво превазилази брак, и колико је дар тајинства духовног венчања са Жеником Христом узвишенији од телесног брака! То је стога што је овај Женик небески, непорочни и вечити Бог.

Видимо да жена у уобичајеном браку постаје јунакиња тиме што подноси патње, недаће и тешкоће брачног живота, страсти и ударце свог мужа, као и напоре везане за подизање и неговање деце, који превазилазе њену снагу. Авај, колико смо онда достојни покуде када трпљење, снагу, послушање и све оно на шта нас призива благи јарам (Мт. 11;30) Христов, не пројављујемо у већем степену него удата жена! Према томе, неопходно је да покажемо начин живота који одговара узвишености нашег призива и предстојећим и вечним наградама на небесима.

Смиримо се и завапимо нашем Женику Христу: "О, Заручниче моје убоге душе, не затварај врата Своје небеске ложнице, као што си учинио лудим девојкама, него нас удостој да наше лампе буду пуне јелеја добрих дела, љубави, смирења, покајања, суза, послушања, трпљења, чистоте, расуђивања и свих других врлина, јелеја којег ће бити довољно да наше лампе сијају до Твог Другог доласка, како би читаво наше сестринство ступило с Тобом у небески брак у блиставим одеждама, озареним светлошћу Твоје благодати, да бисмо заједно с Тобом славиле и радовале се у бесконачне векове векова. Амин. Нека буде."

**...корачали су
по земљи, али су
богочежњивошћу
и созерцањем
обитавали на
небесима...**

ЛУКИЈАН МУШИЦКИ - епископ горњокарловачки (1777-1837)

*Велики Копитар га је називао „Српским Хорацијем“ а Шафарик „кнезом српских песника.“
За Његоша он је „геније рода“ а за Ђуру Даничића је „отац новије српске књижевности“.*

Лукијан Мушицки био је два-наести владика горњокарловачког владичанства, а десети из низа од осамнаест епископа Војвођана у овом владичанству.

Рођен у селу Темерину близу Новог Сада у Бачкој 27. јануара 1777. г. од оца Ђуре и мајке Насте. Породица Мушицки прешла је из ваљевског краја, из села која се зову горњи и доњи Мушић и населила се на истоименој пу-стари Мушић код Суботице. Првобитно име им је било Му-шићани, али је вјероватно у по-писима становништва измије-њено у Мушицки. Касније пређу у Шајкашку и оснују насеље Ђурђево гдје је касније било око 40 домова Мушинских. Отац Лукијанов учио је богословске школе у Новом Саду 1762/3. и према предању познавао Јована Рајића.

Учио је најпре код даскала Павла Младеновића у Темерину, потом у Тителу, гдје је један његов сродник (Сава Поповић) био учитељ. Похађао је потом у Тителу њемачку школу двије године и ту је научио њемачки. У Новом Саду и Сегедину учи гимназију и мађарски језик. С јесени 1794. Мушицки је у Пе-шти на студијама филозофије и права. Већ тада на студијама Мушицки се и сам почиње бавити поезијом. У Пешти је студирао заједно са песником Михаилом Витковићем и завршивши сту-дије имао је већ широко обра-зовање, на основу којег ће ка-сније Скерлић закључити да је Мушицки "најобразованији српски писац свога времена". Његово образовање обухватило је поред увида у античке изворе и познавање њемачке, руске, ма-ђарске и енглеске књижевности У Пешти је научио грчки, итали-јански и француски. Личне и књижевне везе с мађарским пи-

сцима класицистима, са Рајни-шем, Вирагом, Баротијем и Ка-зинцијем биле су у складу са општом оријентацијом Муши-цког.

После завршених студија Му-шицки се носио мишљу да заје-дно са песником Атанасијем Сто-јковићем оде у Русију, али га од тог корака одвраћа породица, па чак и сам митрополит Стефан Стратимировић, код кога је на препоруку Јована Рајића, почео изучавати богословље, и који је преузео старање за њега.

Нов живот почиње кад је по свршеним наукама 1802. г. дошао у Сремске Карловце, сједиште карловачке митрополије, цркве-но-народног сабора и жариште црквеног живота уопште. Двије године ради у митрополији изуча-вајући даље богословију, а 1802. г. ступа у манастир Гергетег и прима монашки постриг узевши по свом имену Лука и по грчком писцу Лукијану Самостанском монашко име Лукијан.

У Карловцима 1803. Мушицки је постао придворни ђакон ми-трополита Стратимировића. Де-цембра 1805. постао је архиђакон, а дотле је био и професор за ста-рославенску граматику и цркве-ну историју на Карловачкој бо-гословији. Уједно је вршио и дужност библиотекара.

Како су на богословији учили и ученици других школа, године 1805. код Мушицког је слушао предавања и млади Вук Караџић. Коју годину раније, под утицајем Хердерових идеја, Мушицки се занимао за српско усмено пје-сништво и 1803. писао Исидору Путнику да му забиљежи шта зна о "простом народа нашег спевању... оно што народ увеселенија сво-га и разговара (ради) пјева и казује". Исти захтјев поновио је и пред својим ученицима, међу којима је био и Вук, па то спада

у прве подстицаје које је Вук до-био у овом правцу још прије до-дира с Копитаром. Касније, Му-шицки је и даље показивао жив интерес за народне пјесме и усмену књижевност и Теодора Петровић је утврдила да је преко стотину пјесама које је Вук унио у своје збирке – забележио и Вуку ставио на располагање Лукијан Мушицки. Свето писмо је читао у оригиналу. У то време Мушицки се упознаје с Копитаром, и овај 1809. пише о Мушицкоме Добровском, помињући његов спис Србија доцта, за који помишља да би се могао у Пешти штампати.

Коришћење српског народног језика у делима високога стила значило је да Мушицки узима да је тај језик равноправан у књи-жевности славјанском, дакле црквеном језику. Мушицки тада шаље Вуку и Копитару у Беч на преглед и штампање своје оде, износи своје назоре о граматици. Мушицки је у својим одама, пи-смима и епиграмима често диску-товао питања везана за Вуков рад, дао му је нацрте за писмена ћ и ђ и Вук их је усвојио, усвајајући на

тај начин она иста писмена за ове гласове која су и прије Мушицког била у оптицају у српској монашкој средини, на пример код Венцловића... Године 1821. дао је лирско-дидактичку песму Глас арфе шишатовачке, која је изазвала талас одзива у стиху. "Одзиви арфи шишатовачкој" пунили су стране српских гласила двадесетих година XIX века и створили Мушицкоме углед најистакнутијег српског пјесника. Он се тако нашао на челу школе српског класицизма, на челу друге генерације српских класициста, и то у часу када је српски класицизам достигао врхунац популарности. Разлози оваког угледа били су засновани на многим пјесничким особеностима дјела Лукијана Мушицког. Он је био формално најразноврснији пјесник српског класицизма; жанровски он је такође био један од најсвестранијих јер његово пјесничко изражавање иде од оде и елегije до еклоге, епистоле, епиграма, епитафа и епиграфа. Тематски његово песништво представља веома лијепо мисаона поезија, која поставља питања настанка свијета и човјека у њему, пјеснички пејсаж и његови описи природе даће печат класицизму друге генерације, он његује родољубиву лирику веома критички настројену. Она се управо овом скептичном нотом разликује од родољубља романтичара, које често наивније звучи од горког родољуба Лукијана Мушицког или касније Стерије.

Године 1812. Лукијан Мушицки постаје архимандрит манастира Шишатовца тада већ као надалеко познат пјесник. У спјеву „Глас харфе шишатовачке“ говори он омладини: — Светиња вам је праједовски језик, име и вјера и обичаји.

Због веома лошег вођења манастирске економије пао је 1816. г. под истрагу и заточен у манастиру. По наредби митрополита Стратимировића 1823. године извршена је ревизија читаве истраге над Мушицким, дугови су са њега пренети на манастир

и Мушицки је именован за администратора упражњене горњокарловачке епархије и он јануара 1824. одлази у Плашки, у тамошњу владичанску резиденцију.

Мушицки као администратор стиже у Плашки 13. фебруара 1824. г. О избору, међу осталима, поздравља га и Сима Милутиновић!

Епархију је — како сам каже — затекао запуштену, вјеру и морал у корову, поквареност се као куга шири посвуда из епископске резиденције.

Као нов у старој средини Лукијан Мушицки се ипак не збуњује. Даје се на подизање запуштеног манастирског имања, оснива српску централну школу, издржава о свом трошку четрдесет ученика, и утемељује двогодишњу школу за свештенике.

У Плашком је Лукијан Мушицки имао доста горких дана. Спомине се да је тамо наишао на крајње нељубазан дочек. Ту је незадовољни архимандрит Јосиф Рајачић. Ту је посебно немирни дух „комплотородни“ (сплеткар) Тркуља.

Рајачић је заиста био тешко увријеђен. Та он је за Миоковића 13 година дјеловао („једин аз всја творих и писах“). А сад долази други и то из манастирског заточења!

Лукијан Мушицки не заобилази ни Рајачића ни Тркуљу. Предвиђа их за наставнике богословије. А они му намјештају мучну истрагу 1827. г. Рајачић при томе истиче како је он бранио Лукијана Мушицког, и да је изравнавао његова „поползновенија“, и да би било боље да није ни долазио у карловачко Владичанство. И то све пред избор за епископа.

Кад се све слегло, Лукијан је ипак постао владика, а Рајачића, човјека пуног „слијепог властољубља и безграничне сујете“, препоручује за Далмацију. — Тркуљу о коме Мушицки вапи: „Еј, да ме ко има ослободити Тркуље!“, узео је Рајачић собом у Далмацију.

Као Епископ он прелази у Карловац и пресељава тамо и богословију 1829. г. То је било и против воље митрополита Стра-

тимировића али и војне влати, јер тиме је сједиште изразито крајишког владичанства премјештено на периферију Крајине.

Нису ријетку случајеви да нови владика не успостави везу са старим свештеницима. У односима према свештенству спомине се да је интелектуалистички став Лукијана Мушицког био свештенству стран и неразумљив.

Међу свештеницима било је још по традицијама из времена Јакшићевих и писмених и рјечитих. Али је било и међу млађима и неписмених. Лички прото јавља да неки не могу водити матице јер не знају славенски писати.

Ни у изгледу ни у владању неких свештеника није све било на мјесту. Има их који врше свештенорадње у опанцима, распојасани и без овратника, браду и косу држе нечисту, неки је одвише подрезују, а други пуштају да расте без икаквог реда.

Осам година по свом доласку Лукијан Мушицки упућује посланицу о „ужасном позоришче“ свештеничких преступа. Ту наводи сасвим изузетне случајеве као илустрацију запуштености. Има их који се друже с развратним људима и разбојницима, или као јатаци. Тројица су још у тамници, један је тамо и умро. Једном треба да се суди за страхан злочин. Један је одлазио у разбојства, замаскиран, чак до Брегане у Крањској.

У самом Карловцу му парох задаје неприлика. Парохов син је осуђен као фалсификатор. А сам парох је на сједници изобличен што је „Лаву рикајушчу уподобивсја“ тукао неко дијете у олтару!

С друге стране Лукијан Мушицки у односу на свештенство, поред све своје учености и пјесничке вриједности, није могао да се ослободи оног врховно-пастирског туторског става као да су одрасли људи незрела дјеца. Он је на кириноског проту прекорио што га је у титулатури назвао својим пријатељем!

На држање свештенства дјеловало је понешто и то што Лукијан Мушицки долази као изгнаник из богатог сремског

манастира, што је имао неприлика с рачунима још прије доласка, што је неколико година остао само администратор, што се стално гушио у материјалним потешкоћама, највише својом неумјешношћу, што је морао прибјегавати и ситним позајмицама, чак и од свештеника. Већ по смрти Лукијана Мушицког жали се Георгије Почуча да му владика није хтио дати парохiju из „сопственог користољубља“.

Ни у односу према народу Мушицки није нашао начина да успостави ваљан однос. На једну молбу из Костајнице Лукијан Мушицки каже грађанима да је дрскост мијешати се у власт епископа.

Царско рјешење режима реакције 1825. године говори да конзисторија не треба да мнијење народа тумачи на највишем мјесту

и да епископ „на опћи народни говор“ не треба да обраћа пажњу!.

Како је лако могло доћи до неспоразума између народа и владике казује случај у Перни. Владика каже како треба стару цркву развалити па направити за нову пројекат. Ову непознату ријеч „пројекат“ Перјани разумјели као „проје јед'те!“ Па веле: — Не ћеш вала, добити ни проје кад хоћеш да развалиш цркву!.

У погледу власти односи Мишурцког иду од цара до Високог ратног вијећа у Бечу као врховне крајишке власти па наниже преко Генерал-Команде у Загребу на генерала и регimente све до компанија по селима.

Лојалност цару изразио је Мушинцки више пута, а 1830. г. и пријеводом царске химне „Бог да живи цара!“ „Отачествено

народна пјесма“. Штампано ћирилицом и латиницом код Претнера у Карловцу. — Једну је штампао у Београду! — А тај исти цар Фрањо I изјављује у Љубљани 1821. г. професорима: „Не требам ја учених људи него добрих поданика“!

Један од највећих проблема са којим се носио Лукијан био је веома лоше управљање имовином, односно, да будем прецизнији, благоразумно трошење новца. Због таквог проблема и великих дугова које је нагомилао, бјеше заточен и у манастиру Шишатовцу. По свему се види да није зано да располаже новцем.

Чрезвичайна ме туга мора через недостатак новца! — јауче он 1830. г. Верх моје борбе и верх новчаног недостатка јесу морски таласи који корабл мој прескачу! О рачуни, рачуни!

Како Лукијан Мушицки није уопће схватао вриједност ни важност новца, види се из једнога његовог писма. Тражи из Беча да му Самуило Севастијан Илић хитно пошаље новац. Задужен је у хотелу толико да је морао златан крст заложити код Јеврејина. А у истом писму јавља како је синовцу купио књиге, медицинске, дао израдити свој портрет, наручио свилене мантије! ...

Својим настојањима Мушицки није налазио ни разумијевања, ни подршке ни помоћи, код митрополита Стевана Стратимировића. Митрополит пребацује Мушицком: — Камо среће да сте више учили каноне. — Каже му да ради без савјести и душе, да ствара замјешателство и пропаст, па га поучава и у еванђељу.

Наређује му да ово писмо прочита пред својима „добрим и благоразумним свештеницима“, што значи да своју осуду и кривицу објави пред себи подређенима, да тако сам себе изобличи.

А кад му је Лукијан посветио и послао четири пјесме о Цркви, 1836. г. дакле пред смрт и једнога и другога, — и замолио га да их прими онако добронамјерно како је он састављао и послао, Стратимировић му враћа пјесме актом, како каже, — принуђен да му их

врати зато што од њих никакве употребе не може имати (нису пјесме административни акт). Па додаје: —Ваше филозофско-научне стихове нити добро разумијем, нити сматрам да су погодан начин за рјешавање питања Цркве. Изволите нас, молимо од таквих пјесничких производа поштедјети. А оно што нам имате написати по дужности, изволите онако устројити како приличи архијереју, украшеном скромности, блажности и разума, одбацивши ексцентрични начин изражавања.

Уједно му пребацује недисциплину: Наведите кад сте поступили прописно!

Већи дио свог живота Лукијан је посветио књижи. Већ код доласка у карловачко владичанство, пише он Самуилу Илићу да му је потребан простран стан за његову литературу и библиотеку. О том свједочи и његов синовац и насљедник др Ђорђе: „Књижи и науци беше Лукијан од све душе одан; вазда је читао и писао, бележио и учио: имао је велику библиотеку и само на њу трошио.

Нажалост та је библиотека имала трагичну судбину. Др Ђорђе поклони већ 1838. г.(годину дана након Ликајанове смрти) велики дио књига Народној библиотеци у Београду. Намјеравао је и други дио, али он пропаде у вели-

кој поплави у Пешти, а онај дио у Народној библиотеци у Београду 1941. године бомбом би претворен у пепео.

Као пјесник Лукијан је пјевао скоро пуних четрдесет година. Насупрот томе, његово богословско знање и посвећеност вјерском и црквеном животу није било на неком завидном нивоу. Пакрачки епископ Јосиф Путник у писму митрополиту

**Велики Копитар га
је називао „Српским
Хорацијем“ а Шафарик
„кнезом српских
песника,“ а за Његоша
он је „геније рода.“**

Стратимировићу 1828. г. каже да је Лукијан у цркви незналица који по двије године не служи нити икад слово проговори.

Теофан Живковић, пети његов насљедник, посветио му је двије своје бесједе у којима наводи: — Радио је у крају гдје се у још ненацетој језгри наравне честитости, даровитости умне бистрине и дивног језика, одржао чисти оригитшал нашег рода и племена на голему простору између Славоније и Далмације. Он је својим просвјетним настојањима предузео да тај запуштени врт оплијеви од свакојаке травуљине и корова.

Директор Гершић, назива Лукијана кугом моралном; не види се зашто! —Тако би, ето, имао изгледати несудјени, смрћу ометени, најозбиљнији кандидат за Стратимировићева насљедника на трону митрополита српског.

Лукијану је митрополит предбацио да „мирјанствује“ тј. да није довољно духован. Предбацује му и да не зна довољно богословље! (Владика Теофан каже да Стратимировић није радо гледао слободнији и виши полет својих млађих, па ни Лукијана Мушицког). — Мјесто да цитира еванђеље, — приговара митрополит, он износи мисли у духу рационализма и просвећености и цитира класике. Он

тежи за „духом времена“. А на вишим мјестима на то се не гледа у невином смислу, него као на јакобинизам и жељу за сумњивим новотаријама; зато би епископ требао тога да се сасвим клони.

Скерлић каже да је Лукијану национално образовање било важније од религијског. Мушицки је заиста казао да би народне приповијетке пређе дјеци давао него катихизис!

Умро 15/23. марта 1837. послије пет мјесеци боловања „от воспаленија крве во главе поражен“. Сахрањен је на нашем православном гробљу на Дубовцу. Његова жеља је била да се сахрани поред наше цркве Светог Никола. али због тадашњих прописа његовој жељи није удовољено.

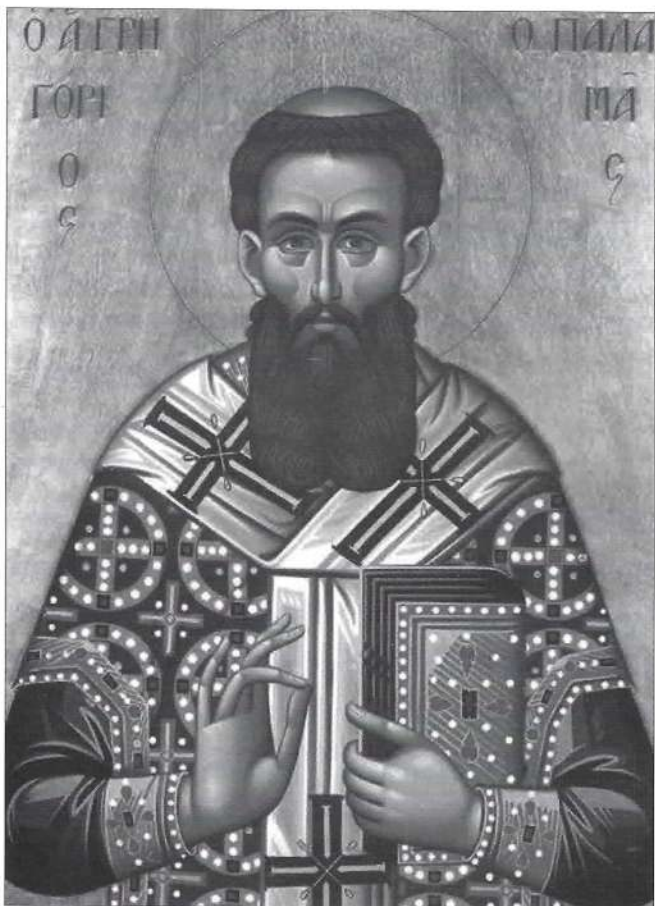
На његовом гробу с предње стране пише „православном Епископу Славном српском пјеснику Лукијану Мушицком диже споменик признање српског народа,„. Са задње стране је написано: „рођен у Темерину г. 1777. Епископ од године 1828. до год. 1837. Упокојио се дне 15. марта 1837. год.,,„. Смрт Мушицког имала је снажан одјек. Његош је певао поводом смрти Мушицкога:

*„Храм се српских Музах
разруши на вјеки,
Увјехнуше вјенци
настира и пјевца;
Паде ступац
снажни отеческе цркве,
Катедре је пуста,
а лира пребјена,
Мушицкога нема,
началника кина!“*

Упркос свим његовим недостатцима као администратора а касније и епископа карловачког владичанства, али и архимандрита манастира Шишатовца, Лукијан Мушицки је био изузетно популаран у периоду између 1820. и 1840. године, а његов „Глас арфе шишатовачке,„ наишао је на више одјека него и један српски пјеснички израз прије њега. Велики Копитар га је називао „Српским Хорацијем“ а Шафарик „кнезом српских песника“. За Његоша он је „геније рода,„ а за Ђуру Даничића је „отац новије српске књижевности“.

БЕСЕДА НА ПРИЧУ ГОСПОДЊУ О СПАСЕНОМ БЛУДНОМ СИНУ

Беседа архиепископа солунског, једног од највећих отаца у историји Цркве - Св. Григорија Паламе. Беседа објављена у књизи: „Господе, просвети таму моју.”

1. Биће глад - рекао је Пророк, оплакујући Јерусалим - али не глад хлеба и воде, него глад слушања речи Божије (Ам. 8, 11). Глад, то је стање лишености и уједно потребе за најнеопходнијом храном. Али постоји и глад која је гора и трагичнија од ове глади, а то је - кад човек који бива лишен онога што је неопходно за спасење не осећа ужас несреће, не осећа чак ни потребу за спасењем. Гладан човек обилази све уздуж и попреко, тражећи не би ли где нашао хлеба; обрадује се чак и када пронађе плесниво тесто, или када му неко да погачу од проса или мекиња или какву другу слабо цењену храну, и то у оној мери, у којој је пре - док је гладовао - патио. Тако и човек који је духовно гладан, тј. који је лишен духовне хране а има потребу за њом, обилази све уздуж и попреко у потрази за оним ко има дар учења од Бога; ако га нађе, са радошћу куша хлеб духовног живота спасоносну реч; њега не може да не нађе онај ко га до краја упорно тражи. Свако ко иште добиће, и ко тражи наћи ће, и ко куца отвориће му се - рекао је Господ.

2. Али постоји и они који услед дуготрајне духовне глади губе и саму жељу да је задовоље;

стога постају немарни, па чак и кад је учитељ ту, они немају жељу да слушају поуке; а када не би имали онога ко би их поучио - не би га ни тражили, већ би живот проводили у греху, више и од блудног сина. Јер он, ако је и био ускраћен удаљивши се од заједничког Хранитеља, Оца и Господара, допао је још веће глади и, осетивши лишеност, покајао се, вратио и изнова добио Божанску и чисту храну, те је благодарећи покајању до те мере задобио дарове Духа, да је постао предмет зависти богатог.

3. Али боље да кренемо од почетка и изложимо вашој љубави ову Господњу еванђелску причу, која се данас, као што је уобичајено, чита у црквама.

4. “Човек неки” - каже Господ - “имађаше два сина”. Под изразом “човек” Господ овде подразумева Самог Себе, и ту нема ничег чудног. Јер ако је Он заиста ради нашег спасења постао Човек, што би онда било чудно ако ради наше користи (у причи) Себе представи као једнога од људи, Он - Који свагда представља Чуvara душа и тела наших, као Владика и Творац и једног и другог, Он - Који је једини показао дела љубави према нама и преобилну бригу, још и пре него што смо доведени у биће?

5. Јер Он нам је, како Сам каже, припремио вечно наслеђе Царства и пре но што смо дошли на свет: “пре но сто свет постаде”. Претходно је нас ради створио Анђеле који се шаљу на службу, како Павле вели - “ради оних који треба да наследе спасење”. Претходно је такође нас ради над целим тим тварним светом простро небо, подигавши га као некакав заједнички шатор за све у свету - небо, које је увек многоструко самопокретно, изгледа зато да би кроз уравнотежено самопокретање сачувало своје место. Увек покретно у самом себи, оно са собом носи и мноштво звезда, како бисмо и из тога видели пролазност садашњег живота и како бисмо од онога што се налази изнад наших глава имали користи, као што је имамо и од свега онога што се налази под њим (небом). Нас ради он је створио велико светило за дан а мања за ноћ; њих и друге звезде поставио је на небески свод да се крећу у истом правцу као и небо или у супротном, да иду заједно или да се удаљавају, како би нам служили за одређивање (годишњих) доба и периода године; анђели, који су изнад чулно опазивих доживљаја, али и бесловесне животиње, које живе руководећи се искључиво својим инстинктом, за овим немају потребу. То је дакле саздано за нас, јер смо обдарени и другим осећањима, као и осећањем за лепоту видљивог света, те умом преко чула примамо те знаке.

6. Ради нас Он је утврдио земљу, простро море и над њим богато излио ваздух, а над ваздухом је потом премудро поставио стихију огња, како би ублажио са тим повезану прекомерну хладноћу у ономе што се налази доле, под њим, и како би остала сачувана топлота тога огња у његовој области; ако бесловесне животиње, да би опстале, такође имају потребу за тим стварима као и људи, оне су ипак, како каже Пророк Давид, створене пре нас, зато да би служиле људима (Пс. 104,20).

7. Дакле, пре него што је саздао нас, Творац је ради нашег тела начинио сав овај свет; произвео га је ни из чега. Шта све није учинио Владика који љуби добродетељ не би ли нас поправио и повео ка добродетељи (врлини)? Читав овај материјални свет представља некакво огледало онога што се налази изнад њега, како бисмо кроз духовно сазерцање овог, као по каквој чудесној лествици, могли да доспемо до оног вишег света. Он је у нас положио урођени закон, као какву норму која не зна за уступке, као непогрешивог судију и наставника - сопствену савест свакога од нас - како нам, ако нашу душу узнемири мисао, не би био потребан други наставник за схватање добра; ако спољашњем осјећају благообразно принесемо наш ум, тада, по речима Апостола, што је на Њему невидиво, од постања света умом се на створењима јасно види.

8. Дакле, откривши кроз природу и твар познање добродетељи (врлине), Он је поставио Анђеле Чуваре, подигао је Оце и Пророке ради руковођења, показао је знамења и чудеса која воде ка вери, дао нам је писани Закон који помаже закону положеном у нашу разумну природу и познању добијеном на основу сазерцавања твари. Коначно, пошто смо ми све то занемарили - о, каква немарност са наше стране, и напротив, каква великодушност и уједно брига од стране Онога који нас љуби ! - Он је Самога Себе предао за нас, источивши богатство

Свога Божанства у нашу слабост, примивши нашу природу, и пошто је постао Човек као што смо ми, благоизволео је да постане наш Учитељ. Сам нас учи о узвишености човекољубља, показавши то и речју и делом, и уједно нас подстиче да подражавамо Његово састрадавање према људима, уклањајући немилосрдно расположење душа код оних који га слушају.

9. Уколико је дар љубави уопште својствен онима који управљају државом, као и пастирима оваца, и онима који управљају сопственим имањем, он није толико силан као код сродника по телу и крви, а међу њима нарочито код очева у односу према њиховој деци, стога Он њихову љубав наводи као пример Свога Човекољубља, називајући Себе Човеком и Оцем свих нас, будући да је и постао Човек ради нас и да нас је препородио кроз Божанско крштење и благодат Свога Божанског Духа.

10. Тако, Човек неки - каже Он - имађаше два сина; разлика карактера ту је на двоје разделила једну природу, као што је разлика између добродетељи (врлина) и греха разбила мноштво на две групе. И ми понекад кажемо да је неко лице двоструко, када оно има дволичну нарав, као што кажемо и то, да многи представљају једно када пребивају у узајамности. И рече млађи од њих оцу - заиста, "млађи" (тј. неозбиљнији, незрелији), јер поставио је младалачки (неозбиљан) и сасвим неразуман захтев; тако и грех на који неко помишља и који доводи до одступања (од Бога), представља пород наше зле намере, новији по постанку и каснији по рођењу. А добродетељ је првородна, она од вечности постоји у Богу, њу је Бог од почетка, као последицу благодати, положио у нашу душу.

11. Дакле, млађи син је приступио оцу и рекао: "Оче, дај ми део имања који припада мени". Види каква је то неразборитост: он није пао на колена, није замолио, него је просто „рекао“; и не

само то, него је наступио као да захтева враћање дуга од Онога Који свима све даје. Дај ми део имања који припада мени. Који је то закон и како може да буде праведан, ако су по њему очеви дужни деци?! Напротив, и сама природа је показала да су деца дужна очевима, пошто су од њих примила живот. Овакво понашање показује такође незрелост његовог размишљања.

12. Шта је учинио Онај Који шаље кишу и праведнима и неправеднима, и заповеда сунцу да светли и на зле и на добре? Он им - каже - подели имање. Видиш ли да овоме Човеку и Оцу ништа не недостаје? Јер други не би поделио само на двојицу и на два дела, него би трећи део средстава за живот сачувао за себе. Но Он, као Бог, како и Пророк Давид каже (Пс. 15, 2), нема потребе за нашим добрима, те је само тој двојци синова поделио имање, тј цео свет: јер као што се једно биће дели различитом настројеношћу, тако се и један свет дели различитим коришћењем. Тако, један говори: "Сав дан, Господе, пружам к Теби руке моје" (Пс. 88,9), и "Седам пута на дан хвалим Те за судове правде Твоје" (Пс. 119,164), и "У пола ноћи устајем да Те славим за праведне судове Твоје" (Пс. 119,62), и "Уздам се у реч Твоју" (Пс. 119,42), и "Јутром затирем безбожнике на земљи" (Пс. 101,8) - одсецајући сва стремљења тела која воде ка наслађивању. Други пак проводи дан у пијанству и тражи где има каква пијанка, док ноћ проводи у недостојним и незаконим делима и жури да прави скривене замке или да отворено оствари зле намере, жури да отима новац и смишља зло. Зар дакле не деле (та два горе наведена типа људи) исту ноћ и исто сунце, а пре овога сопствену природу, користећи и једно и друго на потпуно различит начин. Бог је једнако поделио свима целу творевину, оставивши свакоме на вољу како ће да је употребљава.

13. И после неколико дана - каже (Христос) - покупи млађи син све своје, и отиде у земљу далеку. Зашто није отишао одмах, него тек после неколико дана? Зато што лукави преварант ђаво не предлаже одмах човеку свој сопствени начин деловања и грех, него нас убеђује постепено, дошаптава нам и говори: "И ако будеш живио како сам мислиш да треба, не посеђујући храм Божији и не марећи за учење Цркве, моћи ћеш да видиш шта треба да чиниш и да се не удаљиш од добра". Када некога одвоји од свештених богослужења и од слушања свештених учитеља, самим тим одваја га и од Божанске заштите и предаје га злим делима. Бог је свуда присутан; једино кроз оно што је далеко од добра - а то је зло, у коме се налазимо услед греха - ми се удаљавамо далеко од Бога. "Безаконици неће изаћи пред очи Твоје" (Пс. 5,5) - говори Богу Пророк Давид.

14. Тако се млађи син удаљио (од свог Оца) и отишао у далеку земљу; и онамо - каже - просу имање своје живећи развратно. На који је начин просу имање своје? Наше главно имање и

богатство је - наш сопствени ум. Све дотле док се држимо спасоносног пута, ум је усредсређен на себе и на Први и Највиши Ум - на Бога. Када отворимо врата страстима, тада се он брзо расипа, лута по телесним и земаљским стварима, по свакојаким настрадама и страсним помислима које су са њима повезане. Богатство ума је - здрав разум који у њему пребива и који је способан да разликује добро и зло све дотле док сам остаје у оквиру заповести Божијих и у јединству са Богом, покорављујући се Највишем Оцу. Ако он збаци узду, тад се просипа на блуд и лудост, расипа се на свако зло.

15. Исто то односи се и на сваку нашу добродетел (врлину) и моћ, јер оне заиста представљају наше богатство које се расипа ако подлегне дејству зла. Ум по својој природи тежи једином и истинитом Богу - једином благом, једином жељеном, једином што пружа истинску насладу која није помешана ни са каквом патњом. Кад се пак ум раслаби, онда се душевна сила истинске љубави окреће од овог заиста достојног предмета стремљења, и расипа се на свакојаке тежње за настрадама: час се расипа на жељу за јелима која нису неопходна, час на нескромне прохтеве тела, час на жељу за некорисним стварима, а понекад на прижељкивање сујетне и бедне славе. Ето како се несрећни човек претвара у ситничара: везан помислима за такве ствари, он без задовољства посматра и само сунце, и сам ваздух - заједничко богатство свих - посматра и удише без задовољства.

16. Сам наш ум, који још није одступио од Бога, изазива у нама гнев против ђавола и употребљава храброст душе за борбу против рђавих страсти, против кнезова мрака, против духовног зла. А ако се не држи божанских заповести и Владике који га је наоружао, онда ратује против ближњих, бесни на своје сународнике, срди се на оне који не одобравају његове безумне тежње, па тако, авај, човек постаје човекоубица, налик не само безумним животињама, него чак и гмизавцима и отровницама - онај ко је постављен да буде међу синовима Божијим постаје као шкорпија или змија, као пород аспидин. Видиш ли на који је начин страшио и изгубио своје имање? А кад потроши све - каже - (млађи син) поче оскудевати. Гладовао је, али још није помишљао на то да се промени пошто је био развратан. Зато се приби код једног житеља оне земље, и он га посла у поље своје да чува свиње.

17. Ко су грађани и владари те земље која је далеко од Бога? Наравно - демони, под чијом је влашћу син Небеског Оца постао први у разбојничком гнијезду, и главни цариник, и вођа разбојника, и предводник побуњеника: јер се свака страст због крајње нечистоће назива свињском. Свиње представљају оне који се ваљају у блату страсти, а млађи син је постао њихов предводник, као онај ко их превазилази у погледу тражења уживања, пошто он не може да се насити рошчићима које су оне јеле, тј. не може да задовољи своју страст.

18. Како то да природа тела не може да задовољи страсти развратника? Злато или сребро, увећавши се у рукама златољубивог или среброљубивог човека, донеће и повећање потребе; и колико год злата и сребра да прибави, толико ће више жудети за њим; јер цео свет неће бити довољан за једног користољубивог или властољубивог. Пошто је таквих људи много, а свет - један, како уопште неко од њих може да задовољи своју страст? Тако и онај који је одступио од Бога није могао да се насити, "јер му нико није давао". А ко да му и да? Бог је био далеко, а једино у сазерцању Њега онај ко сазерцава може радосно да се насити, као што је и казано: "А ја ћу у правди гледати лице Твоје; кад се пробудим, бићу сит од прилике Твоје" (Пс. 17,15). Њаво не жели да човеку дозволи да засити своје ниске жеље, пошто у душама које су склоне променама расположења ситост обично изазива преокрет у односу према тим жељама. Дакле, с правом му нико није дао да једе.

19. Тек онда када је дошао к себи и схватио у како се јадном стању налази, овај син који се одвојио од Оца стао је да оплакује себе говорећи: "Колико најамника у Оца мога имају хлеба исувише, а ја умирем од глади!". Ко су ти најамници? То су они који за сузе покајања и за смирење, као какву плату, добијају - спасење. Синови, то су они који се из љубави према Њему повинују Његовим заповестима; и Господ каже: "Ако ме неко љуби, реч Моју држаће" (Јн. 14,23).

20. Дакле, тај најмлађи син, који је себе лишио достојанства сина и који је по сопственој вољи изгнао себе, смирио се и у покајању рекао: "Уставши отићи ћу Оцу својему, па ћу рећи: Оче, сагреших небу и Теби". Оправдано смо у почетку рекли да је Отац (из приче о блудном сину) - Бог; јер како би син који је оставио оца сагрешао небу, ако то не би био Небески Отац? Дакле, он вели: сагреших небу - тј. против Светих и оних који обитавају на небу - и Теби, Који боравиш са Својим Светима на небу. И више нисам достојан назвати се сином Твојим: прими ме као једнога од најамника Својих. У смирењу дивно додаје још и ово: "Прими ме, јер нико сам својим силама не ступа на степенице које воде ка добротељи, иако то не бива без сопственог слободног избора (воље)". И уставши - каже - отиде Оцу својему. А кад је још подалеко био.. Како треба схватити то да је "пошао", и да је, истовремено, "био далеко"? Зашто му је Отац, сажаливши се на њега, изашао у сусрет? Човек који се из душе каје, тиме што има добру вољу и што је одступио од греха, приближава се Богу. Но, налазећи се у власти зле навике и изопачених схватања, он је још далеко од Бога; а да би се спасао потребна му је велика милост и помоћ свише

21. Због тога му је Отац сваког добра, сажаливши се, и изашао у сусрет, загрлио га је, пољубио, и заповедио слугама, тј. свештеницима, да га одену у првобитно свечано рухо, тј. у достојанство сина,

у које је раније, кроз свето крстење, био обучен; и да му дају прстен на руку, тј. да му се на делатност душе, будући да рука симболише делатност, стави печат сазерцатељне добротељи, као залог будућег наследства; такође, заповедио је да му се на ноге да обућа - Божанска заштита и чврстина, која му даје моћ да стаје на змије и шкорпије и на сваку силу ђавољу. Затим заповеда да се доведе угојено теле, да се закоље и послужи за јело. Ово теле јесте Сам Господ, Који излази из скривености Божанства, од онога што се налази изнад сваког престола, и као Човек Који се јавио на земљи, попут телета бива заклан за нас грешне, и као Хлеб нуди нам се за храну.

22. Уз то, Бог приређује заједничко славље и весеље са Светима Својим, узимајући по Својој великој цовекољубљу оно што је нама својствено и говорећи: "Дођите, да једемо и да се веселимо". Но, старији син се љути. Чини ми се да је ту Христос представио Јудејце, који су се љутили због позивања незнабожаца, и књижевнике и фарисеје који су се саблажњавали тиме што Господ прима грешнике и једе са њима. Ако пак ово желиш да схватиш у том смислу да се ту говори о праведницима, шта је изненађујуће у томе ако ни праведнику није познато све богатство милосрђа Божијег, будући да оно превазилази сваки ум? Зато га заједнички Отац теши и доводи до свести о праведности, говорећи му: ти си свагда са мном и учествујеш у неизмењивој радости; требало је развеселити се и обрадовати, јер овај брат твој мртав беше, и оживе; и изгубљен беше, и нађе се - он је био мртав услед греха, васкрсао је благодарећи покајању; пропадао је, јер се није налазио у Богу; када је пронађен, он је небеса испунио радосћу, као што је и писано: "Радост је на небу због једног грешника који се каје" (Лк. 15,7).

23. Шта је то што нарочито тишти старијег сина? Мени никада ниси дао ни јарета да бих се провеселио са пријатељима својим. А када дође тај Твој син, који је расуо имање Твоје са блудницима, заклао си му теле угојено: до те је мере преобилна милост Божија према нама, да би, како каже први међу Апостолима, Петар, и сами анђели жељели да се приближе благодати која нам се даје кроз Његово оваплоћење (1.Пет. 1,12). Праведници су такође желели да због тих добротина Христа дође пре (но што је било одређено за Његово оваплоћење), као што је и Авраам хтео да види дан Његов. Но, Он тада није дошао; а када је дошао, није позивао праведнике, него грешнике на покајање, и ради њих се разапео, узевши на Себе грехе света, јер где се умножи грех онде се још више умножава благодат (Рим. 5, 20).

24. А то да праведницима, упркос њиховом захтеву, није дао ниједно јаре, тј. ниједног од грешника, можемо да видимо како на основу многих других примера, тако, нарочито, и из виђења свештеног и блаженог Карпа. Јер он је проклињао

неке зле људе и говорио како није праведно да се безаконици и они који развраћају праве путеве Божије остављају у животу, а не само да није био услышен, него је чак осетио незадовољство Божије и чуо страшне речи које доводе до познања неизрецивог и за наш ум недокучивог трпљења Божијег, речи које нас уче да не проклињемо људе који живе у греху, јер таквима Бог даје још времена за покајање ("Ево, удри Ме! - рекао је Господ Карпу у виђењу - Спреман Сам још много пута да будем распет за спасење људи, драже ми је то него да људи греше. А ти види је ли ти драже да се нађеш у провалији заједно са змијом, која као и ти мрзи грешнике и жели да их погуби, или да будеш на небу заједно са Богом и човекољубивим и добрим анђелима?"). Дакле, Бог оних који се кају И Отац милосрђа изложио је ову причу (о блудном сину) како би показао и представио то, да онима који му се обраћају кроз покајање Он дарује велике дарове - дарове који изазивају завист.

25. Стога браћо дајте да и ми кроз дела покајања узмемо себе у сопствене руке, да се растанемо од злога, да се одвојимо од свиња и оних који се хране рошчићима, тј. од гнусних страсти и оних који су

привезани за њих; напустимо лош пашњак, тј. злу навику; бежимо из земље страсти - из неверовања, незаситости и неумерености, бежимо из земље у којој влада тешка глад за добром, и тешко стање, горе од глади; притекнимо Оцу бесмртности, Дародавцу живота, идући, посредством добродетељи, путем живота; јер тамо ћемо наћи Њега, који нам излази у сусрет и дарује опроштај наших грехова, знамење бесмртности, залог будућег наследства. Тако и блудни син - како нас учи Спаситељ - за све време свога пребивања у земљи страсти, иако је помишљао, па чак и изговарао речи покајања, ипак није добијао никакво добро све док није оставио сва та дела греха и похрлио Оцу. А када је добио оно што је превазилазило сваку његову наду, коначно је у смирењу провео остатак свога живота, живећи целомудрено и праведно и чувајући неповређено божанску благодат обновљену у њему,

26. коју нека и ми задобијемо и сачувамо неповређену, како бисмо се и у будућем веку радовали заједно се спасеним блудним сином у Горњем Јерусалиму, Мајци свих живих, у Цркви прворођених, у Самом Христу Господу нашем, Коме доликује слава у векове. Амин.

ПРИЧА О БЛУДНОМ СИНУ Јеванђеље по Луки 15,11-32

11. Човек неки имађаше два сина,

12. И рече млађи од њих оцу: Оче, дај ми део од имања што припада мени. И он им подели имање.

13. И после неколико дана покупи млађи син све своје, и отиде у земљу далеку, и онамо просу имање своје живећи развратно.

14. А кад потроши све, на-стаде велика глад у земљи оној, и он поче оскудевати.

15. И отишавши приби се код једнога житеља оне земље, и он га посла у поље своје да чува свиње.

16. И жељаше напунити трбух свој рошчићима које свиње јеђаху, и нико му не даваше.

17. А кад дође себи, рече: Колико најамника у оца мојега имају хлеба и сувише а ја умирем од глади!

18. Уставши отићи ћу ову својему, па ћу му рећи: Оче,

сагреших небу и теби,

19. И више нисам достојан назвати се сином твојим - прими ме као једнога од најамника твојих.

20. И уставши отиде оцу својему. А кад је још подалеко био, угледа га отац његов и сажали му се, и потрчавши загрли га и пољуби.

21. А син му рече: Оче, сагреших небу и теби, и више нисам достојан назвати се сином твојим.

22. А отац рече слугама својим: изнесите најлепшу хаљину и обуците га, и подајте му прстен на руку и обућу на ноге.

23. И доведите тело утојено те закољите, да једемо и да се веселимо.

24. Јер овај син мој беше мртав, и оживе; и изгубљен беше, и нађе се. И стадоше се веселити.

25. А син његов старији беше у пољу, и долазећи, кад се приближи кући, чу певање и

играње.

26. И дозавши једнога од слугу питаше: Шта је то?

27. А он му рече: Брат твој дође; и отац твој, закла теле утојено што га је здрава дочекао.

28. А он се расрди и не хтеде да уђе. Тада изиђе отац његов и мољаше га.

29. А он одговарајући рече оцу: Ето служим те толико година и никад не преступих заповест твоју, па мени никада ниси дао ни јарета да бих се провеселио са пријатељима својим.

30. А кад дође тај твој син, који је расуо имање твоје са блудницама, заклао си му теле утојено.

31. А он му рече: Чедо, ти си свагда са мном, и све моје јесте твоје.

32. Требало је развеселити се и обрадовати се, јер овај брат твој мртав беше и оживе; изгубљен беше, и нађе се.

ТИХА АПОКАЛИПСА

Страдања, па чак и сама смрт, могу постати топлиничка пећ за добру душу, тако да она, налик на очишћено злато, достигне Царство Небеско.

Година је почела забрињавајуће, како Писмо говори: ужасне појаве, земљотреси по свету, метежи и ратови... и море се „усхучало и узбуркало“... Речју, пред нама је „почетак страдања“ (Мт. 24:8).

И ми забринуте пратимо последње новости, разматрамо их, ужасавамо се, али не примећујемо како туђа несрећа и бол постају део глобалног шоу програма. Тема апокалипсе је одавно постала помодни бренд у индустрији забаве, различит од истинског садржаја ове важне речи. Реч „апокалипса“ се преводи као „откровење“ - то је оно што је Бог открио за наше уразумљење, да би били трезвени, сећали се истинског циља земаљског живота, неопходности достизања јединства са Богом.

Појам апокалипсе се код нас упорно повезује са страшним, катастрофалним догађајима светских размера. И сви ми знамо за спољашње знакове приближавања васељенске катастрофе. Много говоримо о њима, разматрамо их, али постоје и други, много важнији, скривени признаци. Господ говори да ће у последња времена „зато што ће се умножити безаконје, охладњети љубав многих“ (Мт. 24:12). А апостол Павле додаје - управо о нама - да ће људи бити „самољубиви, среброљубиви, хвалисави, горделиви, хулници, непослушни родитељима, неблагодарни, непобожни...“ (2 Тим- 3:2). Ето на шта треба да обратимо пажњу, ето чега се треба бојати више од земљотреса, цунамија, радијације...

Живимо у епохи глобалне промене климе. Не говорим о времену - нека се тиме баве мете-оролози. Говорим о катастрофалној промени људске природе. Неко ће рећи да се од времена гре-ховног пада ништа није изменило ни у човеку, ни у људском роду у целини. Али, авај, није тако. Иначе не би било ни Свеопштег потопа и пропасти Содоме и Гоморе - тих горких примера масовне и катастрофалне деградације, са свим последицама које одатле проистичу. Природа човека и друштва у целини „склона је греху“, по речима Светих Отаца. У наше време је то посебно очигледно. Права апокалипса се тихо и неприметно одвија у нашим срцима, само што њене размере нису достигле ону критичну тачку када ће се стихије, запаливши се, разорити и земља и сва дела на њој изгорети. Дух Христов одлази из нашег живота, а снажно улази други, страшни, сатански дух користи, прагматизма, распуштености, равнодушности и неограниченог самољубља. Ево живих примера из недавних сусрета.

Човек не може нормално да хода, креће се веома тешко и споро, ситним корацима, повремено застаје и не може да покрене са места. Стоји, пребацујући се са ноге на ногу, скупљајући снагу. Ћутљиви, усредсређени човек. Неколико пута сам му понудио помоћ, али је он учтиво одбио. Види се да му је важна та лична борба. Он долази у храм по сваком времену: лети по врућини од које се топи асфалт, на јесен по великим лапавицама, зими по голом леду (што је посебно опасно у његовом положају) и на пролеће када се све отапа. Он иде и иде у храм, као да се успиње на сопствену, невидљиву Голготу. И тек сам ових дана случајно сазнао за његову причу.

Разборити, запослени мушкарац, брижни отац и верни муж до недавно је имао напоран, испуњен живот, али се разболео. Нешто се десило са његовим зглобовима, тако да сада једва може да се креће. Даље се догодило нешто у шта је чак и у наше бездушно време тешко поверовати. Жена и ташта су га избациле из куће... једноставно тако, ни због чега... зато што се разболео и постао терет. Избацили су га... А он није кренуо да се суди са њима. Пожелео је да претрпи Христа ради, да понесе крст свој. Ташта и жена васпитавају његовог једанаестогодишњег сина тако да се стиђи оца. А он трпи све смирено и једноставно, никога не осуђујући, говори да ће син, када одрасте, можда мислити другачије...

Примио га је сиромашни комшија у оронулој страћари од блата са пропалим кровом и расушеним прозорима. А у близини, у удобном дому са каменом оградом, остала је жена која га је избацила и они које он и сада, са задивљујућом незлобивошћу, наставља да сматра родбином.

Понекад нема шта да једе. Онда му и пажљиве и сажаљиве баке скупљају у пакет уље, гриз, конзерве и хлеб - шта нађу. И он је искрено захвалан, захваљује од срца Богу и бакама...

А ево и друге приче, такође скорашње. Дошла ми је жена сва у сузама. Слушао сам је и чинило ми се да сам упao у неки кошмарни сан. Жена је супруга добростојећег господина. Живели су у законитом браку много година и показало се да је жена бо-лесна од рака и да ће лечење бити скупо. Тада је муж отишао до лекара и питао какве су шансе за оздрављење. Лекар је поштено признао да су шансе мале јер је болест запуштена. Тада је муж рекао жени: „Драга, праштај, али не могу да се трошим на тебе... не исплати се. Схвати: шансе да се опоравиш су врло мале, а ја могу да

Појам апокалипсе
се код нас упорно
повезује са страшним,
катастрофалним
догађајима светских
размера.

изгубим све". Причајући ово, жена је гласно ридала, а ја нисам налазио речи да је утешим. Схватио сам да апокалипса већ наступа. Овде и сада.

И поново ће неко рећи: тако је одувек било! Да, у свету је увек постојала и подлост, и равнодушност, и користољубивост. Али, ако ћемо користити актуалну терминологију, „ниво радијације“ је био другачији. Није био критичан. А сада није „у границама дозвољеног“, већ је одавно „смртно опасан“. Ми се тако бојимо радијације, толико говоримо о њој, посебно данас, а не примећујемо да концентрација „честица греха“ у ваздуху већ одавно прелази допуштене границе. Међутим, ми ту опасност не осећамо јер смо престали да слушамо глас сопствене савести, тај „Гајгеров бројач“ који је Бог брижно положио у душу сваког човека. И све зато што савест свесно и непрестано газимо, престајемо да је слушамо, заглушујући је греховном навиком и безаконим животом.

Бојимо се свих могућих катастрофа, а Господ говори: „не бојте се оних који убијају тијело“ (Лк. 12:4). Страдања, па чак и сама смрт, могу постати топионичка пећ за добру душу, тако да она, налик на очишћено злато, достигне Царство Небеско. Али када је изгубљен Дух Христов, када је душа лишена благодати, тада она још овде, на земљи, живи у предворју вечне смрти. Треба имати окорело срце па то не осетити. У томе се и састоји главна несрећа, предзнак апокалипсе - у нашој неосетљивости. У томе што не схватамо шта је истинско добро и права срећа. У самозаборавању опијању страстима, у трагању за насадама, удобношћу, изобиљем и успехом по сваку цену, насупротив духовним и моралним нормама. У тоталној поробљености греху, у страсној зависности.

Уопште, зависност у наше време није ускопсихијатријски термин, већ дијагноза друштва, које није изгубило веру, али које се одрекло ње-

не силе - начина живота, губитка традиција и моралних норми. Данас верују скоро сви, али је та вера магловита, необавезујућа, вера „за сваки случај“. И што је најтужније, та вера не само да се не супротставља мноштву зависности, већ се и прилагођава њима тако да ништа не треба да се мења у свом животу. Тако се јавља мноштво „страчних“ вера: вера која помаже у бизнису, која се улагује похотама, властољубљу, самољубљу и гордостима... Осим зависности, очигледно погубних и социјално опасних, као што су алкохолизам, наркоманија, зеленаштво, постоје и мање, маргиналне зависности, ако се тако може речи, али не мање опасне како за самог човека, тако и за друштво. То је исти онај блуд, који се шири брзином погубне епидемије. Уопште није метафора када говорим „погубне“. Колико породица руши, остављајући децу ако не потпуним, онда полу-сирочићима, сакатећи њихове душе, формирајући још од детињства изопачену, погрешну представу о породици, о односима мушкарца и жене. Омладина, необуздано, као помахнитала, развраћа и обогаљује сопствене душе, не схватајући да ће временом морати да једе горке плодове свог безумља. Јер „плата за грех је смрт“ (Рим. 6:23) - распадање душе. Деловање тог закона може да измени само дубоко и искрено покајање. А покајању тек треба прићи.

Постоје зависности, које се са тачке гледишта савременог света одлучно сматрају врлинама, али са тачке гледишта Православне вере нису мање погубне и опасне за душу од „грубих“ страсти. Ове страсти и зависности су баш зато и опасне што су наизглед добре. Њихова опасност је у томе што убијају душу, лишавају је духовног живота, и удаљују нас од Бога на, ако се може тако рећи, не приметни начин.

У ове „не приметне“ страсти могу се убројати страст успеха, благостања, када човек за темељ

свог живота поставља стицање статуса у друштву, грађење каријере, изобиље и успех. Све ове поседнутости које се каткад називају „здравом амбициозношћу”, у стварности удаљују човека од схватања истинског циља и вредности људског живота, чине га робом једне од најопаснијих страсти - гордости - и њене деце - самољубља и славољубља.

„Најуспешнији” човек може бити у исто време у правом смислу духовни мртац, управо зато што га је сопствено благостање и самозадовољност ослепела. Он може погинути за Царство Божије, цео живот послуживши сопственој саможивости. Такав човек често постаје неспособан да види свој грех, да се покаје за њега - а то и јесте истински признак духовне смрти.

Навео сам пример поражавајуће бездушности у односу блиских људи. Међутим, постоји и супротна, „душевна” страст, која убија милионе људи, неприметно за њих саме. Говорим о „бригама овога свијета” (Мт. 13:22), којима апсолутна већина крштених људи оправдава одсуство свесног хришћанског живота.

Господ говори: „пазите на себе да срца ваша не отежају преједањем и пијанством и бригама овога живота” (Лк. 21:34). Рекли би се да је ово за изненађење: Христос, рекло би се такво природно, па чак и позитивно дело као световне бригае, прибрана смртним гресима угађања стомаку и пијанству. Зашто? Зато што је човеку у бесконачним бригама овог света најлакше да заборави на Бога, душу, па чак и савест, прикривајући најсрамније грехе: крађе, обмане, лоповлук, корист, безбожност - „добрим” бригама о својој породици и ближњима. У томе се и састоји главна опасност ове „тихе страсти”. У томе што убија душе неприметно, али без икакве сумње. Штавише, окорелом пијанцу или прождрљивцу лакше је да постане свестан свог греха, да се покаје за њега него „брижном породичном човеку” који ће правдати најстрашније грехе „високим циљевима”. Сетите се филма „Кум”, тамо је управо све и било изграђено на тој „доброј” идеји породичног живота. Страшно је рећи, али и породица и бригае овога света могу постати идол који одвлачи човека у пропаст. Зато Господ говори: „Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан; и који љуби сина или кћер већма него мене, није мене достојан” (Мт. 10:37).

Љубав према породици, брига о породици, труд и каријера, стицање новца - све је то добро и правилно, али само у случају ако човек не заборавља на свој главни призив - да живи у сагласности са Богом. Ако све своје помисли, речи и поступке добри породични човек проверава не мишљењем овог болесног света, већ законом Божијим. То је јединствени темељ за истински, радостан, здрав и слободан живот.

У Светом Писму се говори: „Дух (Свети) је Господ; а гдје је Дух Господњи ондје је слобода.” (2 Кор.3:17). Ето формуле истинске слободе, која треба да буде написана у нашим срцима, тако да би у животној сложености ми, пре свега, бринули да останемо у заједници са Духом Христовим, да поступамо хришћански. И иако такво понашање, такав начин живота, може да противречи нормама које су прихваћене у савременом друштву, па чак и да прави проблеме у животу човека, на крају ће ипак сам човек бити највећи добитник - добитник истинске, највише слободе, слободе учешћа у Божијој истини, лепоти и љубави. И то уопште нису апстрактни појмови, већ највиша стварност у односу на коју ми и градимо сопствени живот.

Када се догоди катастрофа, у друштву почињу све могуће провере, посматрања, тестирања... Људи теже да се обезбеде, да спрече несрећу. И то је потпуно нормално. Али зашто игноришемо савет Онога, Који зна како да у стварности избегнемо све те несреће?! „Бдијте и молите се” (Мт. 26:41) говори Господ. Бдети значи не дати себи да се обманеш духом времена, живети по закону Божијем, мислити, го-ворити и поступати са трепетном свешћу о Његовом присуству.

И треба да се молимо не само читајући одређени број речи, већ живим срцем, обраћајући се живом, свемогућем Богу са болом, надом и вером.

Узмирујуће вести долазе из Земље излазећег сунца, и како да се не сетимо да Фукушима, у преводу са јапанског, значи „Острво среће”. Можда је страшна трагедија последњих недеља само још једно подсећање свима нама који живимо на Земљи, да је срећа без вере као кућа саидана на песку. Да се технолошки рај може лако претворити у техногени ад. Просто зато што је највећа срећа - сагласност са Богом. И Царство Његово је у нама. Само га треба наћи.

ЕВХАРИСТИЈА И САБОРНОСТ - из васкршњег слова оглашенима

Црква збори устима свештенослужитеља. Али само свештеник сме да узноси народну молитву јер је само он божанственом благодаћу одевен у право и смелост да говори за све.

Света Евхаристија савршава се у спомен на Христа. И, пре свега, у спомен на Тајну Вечеру, када је Господ установио и први свршио најсветију Тајну Новог Завета са Својим ученицима, заповедивши им: "Ово чините у мој спомен"... Али то није само спомен. Људи се сећају нечега што је било и што је прошло, нечега што се десило и чега више нема. А Тајна Вечера није савршена само једанпут, него се тајанствено продужава до краја векова - "док не дође"... То ми исповедамо сваки пут, приступајући евхаристијској Чаши: "Прими ме данас, Сине Божији, за причасника Тајне Вечере Своје"... Продужава се, а не понавља се. Јер једна је жртва, једно приношење, један је Јереј, "Онај који приноси и који се приноси"... И овде предстоји исти тај Христос; Онај који је приправио ону трпезу, исти је Онај Који приправља и ову сада", говори Златоуст. И додаје: "Та трпеза, за време чијег је трајања била установљена Тајна, ничим није пунија од било које након ње, јер је и данас као и онда Он тај Који савршава и предаје све".

У томе се открива тајна саборности, Тајна Цркве. Апостол тајанствено говори о Цркви, као о "пуноти" или "испуњењу" Христовом. И Златоуст је објаснио да "пунота" значи допуњење - Црква је неко испуњење Христа, који је Глава када је савршено Тело"... "Тело Христово, Црква, настаје, испуњава се у времену. На сличан начин и свака Евхаристија је испуњење Тајне Вечере, њено оприсутнење (остварење - нап. прев.) и раскривање у свету и времену. Свака евхаристијска служба је свецело изображена једне велике Евхаристије, коју је Спаситељ савршио на Тајној Вечери у предвечерје Својих добровољних страдања. Као што је говорио Златоуст, свака Евхаристија је свецела Жртва - "њу приносимо и ми сада", принету онда, њу, која никада не сиромаша (= не престаје, не троши се, не оскудева, не прекида се). Свагда и свуда једини је Христос, "и тамо свецели, и овде свецели"...

Као вечни Првосвештеник, Спаситељ "за нас непрестано савршава ову службу", говори продорни (проницљиви) византијски литургичар Николај Кавасила. Не као да Он поново силази на земљу и ваплоти се или усељава у освештане Дарове - "не као да вазнето Тело низлази с неба"... И при Свом Вазнесењу Христос, Који од тада седи с десне стране Оца, не одваја се од земље и "неодступно обитава" у Цркви Својој. Како је говорио Златоуст, "Христос је своју плот и нама оставио, и са њом се вазнео". Смисао страшног и неисповедивог (неизрецивог) евхаристијског претварања је у томе да се тајанственим дејством Светог Духа, Који се у свет шаље од Оца преко Сина, неизречено испуњава пречисто Тело Христово. У томе и јесте тајна. Не понавља се жртва, не понавља се заклање... "Та жртва", говори Кавасила о Евхаристији, "... савршава се не кроз заклање Агнеца у том часу, већ кроз претварање (преизмењивање) хлеба у закланог Агнеца. По си-

ли молитвеног призивања Цркве наиласком (наистејем) Духа предложени дарови се освештавају. - Његовом благодатном силом они се изузимају из трулежног кружева природног живота. Часни Дарови примају се на наднебесни Жртвеник Божији и постају истинско Тело и Крв Христова. Кроз ово се они усвајају (улазе) у јединство Ипостаси Бога Логоса. То је - Тело Богочовеково, рођено од Дјеве, пострадало, васкрсло, вазнесено, прослављено. То је - Сам Христос - Кога познајемо у две несливене природе"...

"На почетку, Он је рекао: да производи земља биље и траву" (види књ. Постања), објашњава Дамаскин, "и ево до сада она, након што је ороси киша производи своје растине, побуђена и укрепљена божанственом заповешћу. Тако је и овде Бог рекао: "Ово је Тело моје и ово је Крв Моја, и ово чините за Мој спомен, и по његовој свесилној заповести тако и бива, док Он не дође... И кроз призивање (епиклезу - нап. прев.) јавља се и киша ради тог новог земљоделства - осењујућа сила Духа Светога".

То "ново земљоделство", по смелом Дамаскиновом изразу, јесте нека космичка тајна, освештавање природе - предображење и предпочетак оне наилазеће и велике обнове, када ће Бог бити све у свему. То је - почетак новог неба и нове земље. У Светој Евхаристији земља већ овде постаје небо: "Јер је сада на земљи могуће видети Тело Цара Небеса", примећује Златоуст. Међутим, то није самодовољно физичко, природно чудо, није само преображење (преизмењење) вештаства (тварности). Јер се евхаристијско чудо савршава човека ради и савршава се кроз човечанску природу Ваплоћенога Слова (Логоса). Евхаристија је "лек бесмртности", по изразу још светог Игњатија Антиохијског - "лек живота, лек нетрулежности". То је нетрулежива и бесмртна храна човекова. Евхаристија се савршава ради окушања. И то је, пре свега, трпеза. И примајући телесно Евхаристијске Дарове ми се најдубље сједињујемо са Христом, са Христом - Богочовеком. Јер је Плот Господња, одуховљена и жива кроз јединство Ипостаси Ваплоћенога Логоса, већ обожена, јер је "Тело Бога над свима постојећег", по Златоустовом изразу. По сили неизмењивог и неразделног јединства двеју природа у Лицу Богочовека, кроз евхаристијско кушање, кроз "преизмењивање тела и крви", како се изражава Дамаскин, "ми постајемо причасници Исусовог Божанства". И за телесно-духовно биће, каквим је човек створен, нема другог пута и начина за сједињење са Богом - како је то открио Сам Господ (Јн. 6, 53).

Саздајући Цркву Своју, у тајанственом прехитравању Својих спасоносних страдања, Господ на Тајној Вечери установљава најсветију Тајну Новог Завета, и открива ученицима да је то Тајна јединства и љубави. О љубави учи и називава Спа-

ситељ Своје Апостоле те ноћи. И говори о љубави као о сили сједињавајућој. Он о Себи говори као о Новом и Другом Адаму - као Нови Адам, Господ је Пут за људе, који у Њему и кроз Њега прилазе Оцу. И тајанствени Дом Очев, у коме су обитељи многе, то је - Сам Господ, у чијем се Телу, Цркви, они који у Њега верују благодатном силом љубави сједињују у тајанственој сателесности с Њим и између себе. И сједињују се кроз тајну Тела и Крви - по самој Његовој речи: "Који једе Тело моје и пије Крв моју у мени пребива и ја у њему" (Јн. 6,50). Апостолско учење о Цркви као Телу Христовом, предаје пре свега литургијско искуство, и изражава евхаристијску стварност. "Јер је један Хлеб, једно смо Тијело многи, пошто се сви од једнога Хлеба причешћујемо" (1. Кор. 10,17). Златоусти објашњава: "Ми смо - само то Тело. Јер шта је Хлеб? Тело Христово... Не много тела, но једно Тело..."

У светој Евхаристији верујући постају Тело Христово. И зато је Евхаристија Тајна Цркве, "Тајна сабрања", "Тајна општења" (заједницења). Евхаристијско општење није само духовно или морално јединство, не само јединство доживљаја, воље и осећања. То је реално и онтолошко јединство, остварење (осуштављење) једног органског живота у Христу. Сам образ (лик, икона) Тела указује на непрекидност живота. У верујућима се, по сили и мери њиховог сједињења са Христом, открива јединствен богочовечански живот у општењу Тајни, у јединству животворнога Духа. Древни Оци нису се колебали да говоре о "природном" и "физичком" општењу; реалистички су објаснили јеванђелску икону Лозе виноградне. "Сателеснима и једнокрвнима Христу" назива причаснике евхаристијске Чаше Св. Кирило Јерусалимски. "У јединственом своме Телу", говори Св. Кирило Јерусалимски, "посредством тајанственог благослова Христос верујуће чини Својим сателесницима и сателесницима једних другима, "да бисмо и ми сами улазили и мешали се у јединство са Богом и међу собом, мада се сваки од нас од другог душом и телом одваја у посебну личност"... "Ради тога се Он помешао са нама и Своје Тело растворио у нама", говори Златоусти, "да бисмо саставили нешто јединствено, као што је тело, које се сједињује с главом. И то је знак најсилније љубави. Ја сам усхтео бити ваш брат. Ради вас сам узео удео у телу и крви. И то тело и крв, којим сам постао сакрвним са вама, ја вам опет дајем". У Евхаристији се руши (скида се, укида се) људска непробојност и искључивост. Верујући постају "удови" у Христу и кроз то - удови једни другима. Рађа се ново, католичанско човечанство - род хришћански... "Све је - један Христос, као једно тело из многих удова", говори преп. Симеон.

Евхаристија је католичанска (саборна) тајна, тајна мира и љубави, и зато - тајна јединства. *Mysterium pacis et unitatis nostrae*, по изразу Блаженог Августина. То је Вечера љубави. Као што је доиста Вечера љубави била Тајна Вечера, када је Господ открио и показао ученицима "најпревасходнији пут" љубави савршено - по лику Његове љубави: "Као што ја вас љубих, да и ви љубите једни друге" (Јн. 13,34). И више од тога - по лику Тројичне љубави: "Као што Отац љуби Мене, и Ја љубим вас; останите у љубави Мојој" (Јн. 15, 19). Заповест љубави Господ узводи према тајни Тројичног

јединства - јер та тајна јесте љубав: "И то је име Богу угодније од сваког другог имена", примећује Св. Григорије Богослов. Закључујући Своју опроштајну беседу Првосвештеничком молитвом Спаситељ се моли за сједињење и јединство верујућих у Њега: "Да сви једно буду, као Ти, Оче, што Си у Мени и Ја у Теби, да и они у Нама једно буду... Ја у њима и Ти у Мени, да буду усавршени у једно" (Јн 17, 21-23). За нас, раздвојене и одвојене, то сједињење по лику Тројице, једносуштне и нераздвојиве, могуће је само у Христу, у Његовој љубави, у јединству Његовог Тела, у заједници Његове Чаше. У јединству католичанске (саборне) Цркве тајанствено се одражава Тројична јединосуштност, и по лику Тројичне јединосуштности и кружења Божанственог живота у мноштву верујућих бића једна душа и једно срце (уп. Дела ап. 4, 32). То своје јединство и саборност Црква препознаје и остварује (осуштављује, оприсутњује) пре свега у евхаристијском тајнодејству.

Може се рећи да Црква и јесте икона Пресвете Тројице, лик у твари - зато је и откривење Тројичности повезано са оснивањем Цркве. И евхаристијско заједницење (општење) јесте испуњење и врхунац црквенога јединства.

Евхаристијско тајнодејство је пре свега општа и саборна молитва. *Publica et communis oratio*, говорио је Св. Кипријан Картагински, - "и када се ми молимо, не молимо се само за једног, него за сав народ, зато што ми, сав народ, јесмо једно"... Молимо се за сав народ, и сав се народ моли... То се каже већ у спољашњем виду молитве: "Ми се молимо"... "Благодарствене молитве такође су заједничке", примећује Златоусти. Њих приноси тајнодејствујући свештенослужитељ, али их приноси од целог народа, од стране Цркве, од сабрања верника. Од лица Цркве, од стране лица целог црквеног народа приноси он свети узношење; и не моли се од себе но од народа - као што се од стране народа приноси и Дарови који леже у олтару. "Још Ти приносимо ову словесну и бескрвну службу, и просимо, и молимо и умољавамо: ниспошљи Духа Твога Светога на нас и на предложена дарове ове"... И народ потврђује ово тајанствено мољење и призивање својим саопштавањем: "Теби певамо, Тебе благословимо, Теби благодаримо, Господе, и молимо Ти се, Боже наш"... То није пасивно саглашавање, није молитвена (мелодијска) пратња - то је сведочанство нераздвојиве једнодушности и истоветности у молитви. Црква збори устима свештенослужитеља. Али само свештеник сме да узноси народну молитву јер је само он божанствено благодаћу одевен у право и смелост да говори за све. То право и тај дар он не добија од народа, но од Духа Светога, по поретку прејемственог свештеноначалија; али добија га ради народа, као неки хоровађа црквеног хора - има га као дар служења, као један од дарова у многоликости дарова црквених.

Молитвено "ми" не означава само број множине. Но то је, пре свега, духовно јединство предстојеће Цркве, неразделива саборност молитвеног обраћања. "Ти си нам даровао опште и заједничке молитве", обраћа се Црква у једној од евхаристијских молитава. Јер молитва верујућих мора бити "симфонијска", мора се приносити "једним устима и једним срцем". И то не тако што би се узајамно слагале појединачне личне и одвојене молитве, него

тако, да би се чак и свака од саставних молитава ослободила личне ограничености, престала да буде само лична и постала општа и саборна. То јест, да се нико не би молио засебно, но управо као члан Цркве, осећајући и сазнајући себе као уд црквеног Тела. То је могуће у миру и љубави. Зато у литургијском чину позив на узајамну љубав и молитва целивања претходе молитви узношења: "Љубимо једни друге"... При томе се не подразумева немоћна и искључива људска љубав, преображава, добија онтолошку пуноту и реалност. Зато је могуће "волети ближе, као саме себе" тако је могуће волети само у Христу, кога поглед вере открива и у сваком ближњем, у "једном од ових најмањих", и само снагом жртвене љубави Христове. Та љубав не трпи ограничења и међе, не може и неће да буде резервисана, у себе затворена. Та љубав престаје да буде привезана за лично добро. И то је подобие љубави Христове, која никога не одсеца од своје пуноте. О томе Златоусти говори снажно, дајући објашњење молитви Господњој:

"Да буде воља Твоја како на Небесима тако и на земљи!" - то значи: као што на Небесима нема ни једног грешника, тако учини да ни на земљи нема ни једног грешника; него у све, говоримо ми, укорени страх Твој и све људе учини Ангелима, макар они били наши непријатељи и супостати (противници)... С таквом љубављу треба приступити страшној евхаристијском тајнодејству. "Јер предстоји општа очишћавајућа жртва за сав свет", примећује Златоусти. И открило се опште Царство...

Постоји католичански (саборни) замах и смелост у литургијској молитви. "Још Ти приносимо ову словесну службу за сву васељену", моли се Црква. И литургијске прозбе обухватају сав свет, као да је тек добио благослов Божији. У молитвама Црква стреми ка поименичном набрајању читавог свог састава, оних прослављених и оних који су у немоћи, живих и мртвих. У том именовању свих ових за које црквени народ треба и хоће да се помоли, освештава се и утврђује начело личности. Евхаристијско именовања живих и умрлих означава утврђивање сваке индивидуалности у једном и саборном Телу Цркве. "И дај им место и обиталиште у Царству Твоме", по изразу древне александријске Литургије (τότον καί μονήν). И ми просимо Бога да испуни нашу немоћ и празнине нашег памћења: "И оне, које ми не помену смо из незнања или из заборава, или због мноштва имена. Сам помени, Боже, Ти који знаш узраст и позив свакога, и који знаш свакога од утробе матере његове"... И општом молитвом за "сваку душу хришћанску и за све умрле у нади васкрсења на живот вечни ми сведочимо и отврђујемо своју вољу за свеобухватну молитву, за молитву без изузетка. И мало тога, евхаристијска молитва с љубавном пажњом обухвата сву пуноту и сву сложеност животних положаја и стања, сву сложеност земаљске судбине. На сав живот призива се благослов и милост Божија, јер се све објужима и објужљено је љубављу Христовом. "Сам Ти буди све свима, погледај свакога и прозбу његову и дом и потребу његову"... Сав живот сагледава се у Христу. И Црква се моли: "Помени, Господе, оне који Ти

У евхаристијској
молитви Црква
сагледава и
сазнаје себе као
једино и свецело
Тело Христово.

принесоше дарове ове и оне, за које су, због којих су, ради којих су их привели. Помени, Господе, оне који плодове доносе и добро творе у светим Твојим Црквама, оне који се сећају убогих... Помени, Господе, оне који се налазе у пустињама, по горама, по пештерама и клисурама земаљским... Помени, Господе, најблагочестивије и благоверне царе... Помени свако началство и власт... Помени народ на молитви, и оне који су одсутни по благословеним узроцима и помилуј и њих и нас по множини милости твоје: ризнице њихове напуни сваким добром, њихове супружничке везе сачувај у миру и једномислију, децу васпитај, младост упуту, утеши малодушне, расејане сабери, заблуделе обрати... ослободни оне које муче нечисти духови... Плови са онима који плове, путуј с путницима, буди заштитник удовицама, заштити сироте, избави заробљене, исцели болесне. Помени, Боже, оне којима се суди, оне у прогонству, у рудницима, оне у свакој бризи и нужди и беди и све који потребују велико милосрђе Твоје - и оне који нас воле и оне који нас мрзе, и оне који нама недостојнима наложише да се молимо за њих. И сав народ Твој, Господе Боже наш, помени и

на све излиј богату Твоју милост"... Та се молитва произноси након освештавања Дарова, пред лицем самога Христа. И ово љубвено помињање завршава се прошењем једнодушности мира, за ми целог света. "Прекрати раздоре црквене, заустави метеже народа, разруши силом Светога Духа Свог јереси које су се појавиле. Све нас прими у Царство Твоје и, показавши нас као синове светлости и синове дана, даруј нам мир Твој и љубав Твоју... И дај нам да једним устима и једним срцем славимо и певамо свечасно и великолепно име Твоје"... Тако се моли сав народ, и моли се за сав народ.

И то није само јединство молитве. У Евхаристији се невидиво, али и стварно открива пунота Цркве. Свака Литургија савршава се у вези са целом Црквом и не само од лица предстојећег народа (народа који се моли) већ и од лица целе Цркве - као што и пуномоћје (овлашћење) да тајно дејствује свештенослужитељ има по сили апостолског прејемства и самим тим од апостола и од целе Цркве, и у толико од самога Христа. Јер свака... "мала Црква" није само део, него и сабрани лик све Цркве, неодвојив од њеног јединства и пуноте. И зато у свакој Литургији тајанствено, но реално присуствује и саучествује читава Црква. Литургијско свештеноејство је Богојављење које се обнавља. И у Њему ми сагледавамо Богочовјека Христа, као Оснивача и Главу Цркве - и с Њим целу Цркву. У евхаристијској молитви Црква сагледава и сазнаје себе као једино и свецело Тело Христово. Спољашњи знак тог сагледаваног јединства јесу честице, које се у време Проскомидије полажу око Светог Агнеца, припремљеног ради освештања. "У овом божанственом виду и дејству свештене проскомидије", објашњава Симеон Солунски, "ми на неки начин видимо Самога Исуса, сагледавамо и Његову целу - једну Цркву. У средишту свега ми видимо Њега, истинску светлост, вечни живот... Јер сам Он присуствује овде под видом хлеба, у средини. Честицом са десне стране изображава се

Мати Његова, а слева - Светитељи и Ангели, а испод - благочестиви сабор свих који у Њега повероваше. Велика је тајна овде... Бог међу људима и Бог међу боговима, који су обожење примили од Бога по природи истинитога, Који се ради нас ваплотио. Овде је будуће Царство и откривење Живота вечнога.

И то није само вид (образ, начин, лик), ни-је само свештени символизам. Литургијско помињање има тајнодејствену силу - зато се оно и савршава само за верне, за чланове Цркве (мада се Црква моли и за оне који су "напољу", за оне који су одступили и за оне који Бога не ишту, али - не у току светог Приношења). Јер, наставља Симеон Солунски, "честица принесена за било кога, лежећи близу Божанственога Хлеба у оно време у које се он свештенодејствује и претвара у Тело Христово, и сама у тај час постаје причесна освештања (удеоници у освешћењу); и положена будући у Путир, она се сједињује с Крвљу. Зато и на душу за коју је принета, низводи благодат. Овде као да се збива духовно (мислено) приопштавање (причешћивање); и ако је човек побожан, или чак и ако је грешан али се покајао, то он на невидљив начин душом прима општење (заједницу) Духа... На тај начин у евхаристијском помињању се снажи (утврђује, ојачава, учвршћује) срастање верних у Христу. То није магијско дејство, то је - дејство спасавајуће крсне благодати, коју свако прима и усваја по мери чистоте и достојанства. Јер причешће Светим Тајнама може бити и на осуду. Само љубав човекова усваја љубав Бога Који силази. И Христос не даје Себе само онима који се телесно причешћују Тела и Крви Његове из руку свештенства. Кроз евхаристијско свештенодејство Он Себе даје и одсутнима - "како Он Сам зна". То и јесте духовно или "мисаоно" приопштавање (причешћивање), које јесте у сједињењу са Богочовеком кроз Тело Његово, и у сједињењу не само телесном, но и душевном, и духовном. И обрнуто, свако сједињење с Христом јесте и неко причешћивање и самим тим додиривање (ступање у додир, прикосновение), Његовог пречистог и прослављенога Тела. Или "сваки покој душе и свака награда за врлину, и велика и мала", говори Кавасила, "није ништа друго до овај Хлеб и ова Чаша, којим се подједнако причешћује и род живих, и род мртвих, - сваки начином који му одговара". И на тај начин се у Евхаристији укида (уклања) међа смрти, граница смртног разлучења - уснули се сједињују, са живима у евхаристијском јединству, јединству Христове Трпезе. Евхаристијско помињање није само успомена (подсећање), - но је то и виђење, сагледања апостолског општења (заједницења) у Христу. Зато се и приноси молитва за све, што су се "том свештеном жртвом скупа сви - и Ангели, и Свети Људи, и сјединили се са Христом, и освештали се у Њему и кроз Њега се сједињују с нама", говори Симеон Солунски. И сваки пут, савршавајући евхаристијску службу, ми сагледавамо и преживљавамо то савршено јединство и молимо се у име свега призваног и спасеног човечанства. Молимо се као Цркве - моли се сва Црква.

Евхаристија је онтолошко откривење о Христу и о Цркви - о Христу у Цркви. "Тајне означавају Цркву", каже Кавасила, "јер она је Тело Христово, и удови понаособ (1. Кор. 12, 27)", и наставља, "а Црква се показује Тајнама не као симболима, него као што

се срцем показују чланови, као корењем дрвећа гране, и по речи Господњој; као што се вином лозом открива чокот; јер овде није јединство само имена нити само сличност подобија, нити једнакост дела... кад би неко могао да види Цркву Христову у самом облику у коме је она сједињена са Христом и да учествује у Телу Његовом, онда је не би видео никакo друкчије него као Тело Господње... Јер верници, кроз ту Крв већ живе животом у Христу, сједињени Истином са том Главом и обучени овим Телом.

Евхаристија је пре химна но молитва - одатле и само име "благодарење". Коначно, то је Голгота, и на Престолу лежи заклани Агнец, Тело које се ломи и Крв која се излива. Али, и Голгота је тајна Радости, а не страха, тајна Љубави и Славе... Сада се прослави Син Човечији (Јн. 13, 31). Иако по недостатности трептимо под Крстом, то трептимо, од побожног поштовања, запањени пред неисказивом пуноћом Божанствене Љубави, Јер је "почетак, средина и крај Крста Христовог - све иста Љубав Божија", говорио је Митрополит Филарет. Јер, гле, Крстом дође радост целом свету... И у гресима својим дрхтимо, али се радујемо и песмопоје узносимо и певамо победничку песму, песму хвале и благодарења "за сва добра... за она која знамо и за она која не знамо, видива и невидива, која си нам учинио". У целој литургијском тајнодејству, у свим молитвословима звуче победнички и благодарствени тонови. То је улазак Цара Славе... Ми сазрцавамо и сећамо се не само Голготе, но и свега "што је учињено за нас - Крста, Гроба, тридневна Васкрсења, узласка на Небеса, седења с десне стране, и Другога и славног доласка"... Ми сазрцавамо не само распетога и страдајућег Христа, но и Христа васкрслог, Христа отишавшег у надсветску славу. Начелника живота, Победника смрти.

По изразу Кавасилином, "све тајноводство је као некакo јединствено тело историје", "једини образ јединог Царства Спаситељевог". Евхаристија је вид целог Божанског Смотрења. Зато благодарствено спомињање обухвата сву пуноту творевине, сву пуноту дела Божанствене Премудрости и Љубави. Литургијско сагледање препуно је космичког патоса, јер је у Христу, у Ваплоћењу Логоса и у Васкрсењу Богочовека испуњено и завршено предвечно изволење Бога о свету. У Ваплоћењу Логоса савршило се освештање вештаства, и ми приносимо првине вештаства, од жита и од плодова лозе, ради евхаристијског освештања. У њему се васпоставља образ и подобије Божије у човеку, и у праведницима и у Свещима ми сагледавамо како се савршава обећано и очекивано "обожење" човека, и због тога се радујемо и благодаримо. У Светитељима Црква сагледава своје испуњење, види Царство Божије које је дошло у сили. И радује се њима као највећем од Божијих дарова човеку. То су њени удови, који су добрим подвигом достигли Христов покој и ушли у радост Господа свога. "Ми смо сви једно Тело, мада су неки удови светлији од других", говори Златоусти. Црква пре свега и нарочито помиње Богомајку - "корен ове Божанствене Жртве" - по човештву. У Евхаристији се ми причешћујемо Плоти која је од Ње рођена - у извесном смислу, и Њеном плоти; и кроз то тајанствено остајемо њени синови, а она - Матера Цркве, као Мати Христа, Главе Цркве. "Реч је ова истинита", смело сведочи Преподобни

Симеон Нови Богослов, "јер плот Господа јесте плот Богородице"... У Ваплоћењу Логоса сјединио се свет земаљски, људски, са светом горњим, анђелским, и у Литургији се ми молимо и појемо скупа са Небеским Силама, "ми који Херувиме тајанствено изображавамо" - хор човечански скупа са сабором анђелским... И приносимо и понављамо неућутну серафимску песму - "зато што је кроз Христа Црква Ангела и људи постала једна", објашњава Симеон Солунски. Анђелске силе саслужују земаљском тајнодејству " желећи да завире у тајну Цркве"... -Тако се у Евхаристији збијају и укрштају сви планови битија-космички, људски, серафимски. У њој се свет открива као истински козмос, једини и обједињени, сабрани и саборни. Мисао усходи ка почетку света и следи његову судбину. "Ти си нас привео из небитија у битије, и кад смо пали поново си нас подигао, и ниси престао да делаш све до год нас ниси узвео на Небо и даровао нам будуће Царство" - моли се Црква. И у Христу се за све открива пут "према пуноти Царства".

У Евхаристији се сједињују почетак и крај, еванђелски спомени и апокалиптичка пророчанства - сва пунота Новог Завета. У Апокалипси је много литургијског - Гозба Агнеца. У литургијском чину већ пламсају боје будућег века. То је отпочело преображена света, отпочело васкрсење његово за живот вечни; и, обратно, може се рећи да ће Васкрсење за живот и бити васељенска Евхаристија, Трпеза, окушање Живота. "Зато је Господ на-слађивање Светих у будућем животу и назвао Трпезом", објашњава Кавасила, "да би показао да тамо нема ничег већег од ове Трпезе". "И Исус најсавршенија Жртва", каже Симеон Солунски, "биће у средишту свих Светих Својих, за све мир и јединство, Свештеник и Свештенодејствовани, који све сједињава и који се са свима сједињује". У Евхаристији се предизображава испуњење или пунота Цркве, то савршено јединство човечанства, које чекамо и очекујемо у животу будућег века -мада ће оно тада бити умањено и ограничено зловољним противљењем твари... Евхаристија је предизображење и почетак васкрсења - по обећању Спаситељовом: "Онај који једе моје Тело и пије моју Крв, има живот вечни, и ја ћу га васкрснути у последњи дан" (Јн 6, 54). То је нада и залог васкрсења, "обручење будућег живота и царства". У Евхаристији ми додирујемо преображени свет, узлазимо на Небеса, дотичемо се будућег Живота. "Они који се причешћују те Крви", говорио је Златоусти, "стоје скупа са Ангелима, Архангелима и Вишњим Силама, обучени у Царску одежду Христову, имајући духовно оружје. Али ја овим не исказах оно највеће: "они се облаче у самога Цара"... То се савршава унутар емпиријског света, у историји; и скупа с тим, то је крај и укидање историје, победа над временем које раздваја и које протиче.

По тумачењу преподобног Максима, у Литургији је све лик будућег века и означава "крај овога света". С нарочитом снагом и смелошћу о томе је говорио Николај Кавасила. "Хлеб живота, Евхаристија, жив је и Сам, и због њега су живи и они којима се тај Хлеб даје... Хлеб живота само покреће храњенога, и мења га, и претвара га у Самога Себе... Када се у нас излива Христос и с нама сједињује Самога Себе, Он нас мења и преображава у Себе, као малу кап воде уливену у бескрајно море света. Када нас

Христос приводи Трпези и даје да окусимо Његово Тело, Он свецело мења онога који је Тајну примио и преображава у сопствено својство: и прах, примивши царски вид, не бива више прах, но Тело Цара, од чега се не да замислити ништа блаженије... Боље захвата горе, и Божанствено овладава људским, као што Павле говори о васкрсењу: Смртно бива прождерано животом (уп 2. Кор. 5, 4)... То је последња Тајна. Не може се ићи даље, не може се додати веће"...

И тиме ми још снажније осећамо границу и јаз између преображеног и непреображеног, између свештеног и световног - оштру противречност између тишине највећег тајанства и неслоге света који нас окружује. У храму провејава тишина вечне љубави. А око храма бесни овосветско море, Црква још увек остаје тек острво у "узбурканом житејском мору". То је блистајуће лучезарно острво; и над њим сија и гори Божанствено Сунце љубави, Sol Salutatis. Но свет остаје без љубави и ван љубави; и као да не жели и не прима истинску љубав. И у души хришћанској јавља се горка подвојеност. У литургијском искуству присутан је патос ћутања, жеђ за тишином, жеђ усамљених созерцања. "Оставимо сада сваку земаљску бригу"... И у тој благој тајности (потајности) је истинска, вечна Истина. Пут према евхаристијској Чаше води кроз сурово самоиспитивање, кроз затварање самог себе насамо са својом савешћу, а пред лицем Божијим. И побожност настоји да светињу огради од сујете овог света - "нећу рећи Тајну непријатељима Твојим"... Као на гори Преображења, у литургијском опиту је тако много божанствене светлости, да се човеку уопште не враћа, не одлази му се натраг у светску сујету. И заједно с тим, љубав не трпи да је неделатна: и патос сједињења и јединства сабрани у литургијском бденију, не може да се не излива у дела. Дела љубави продужавају богослужење, јер су и он својеврсно богослужење, служење и хвала Богу - Љубави. Зато се из Евхаристије отвара пут према животном подвигу, према искању мира за свет - "сачувај пуноћу Цркве Своје... Даруј мир свету Твоме"... с таквом прозбом ми излазимо "у мир" из храма, као што смо дужни да с миром улазимо у њега... с вољом да читав свет постане свет Божији, да сија извршењем свеблага воље Свеблаженог Бога. И служба мира постаје задатак за причасника Чаше мира. Неслоге не могу да не узнемиравају свет и да не рањавају срце хришћаниново - а нарочито сукоб света због Христа, сукоби хришћанског света, раздвојеност у евхаристијској трпези. У том раздору и раздвојености јесте тужна тајна, тајна човекове издаје и противљења. То је страшна тајна, јер се тиме цепа долама Господња, Тело Његово. Тај раздор побеђује само љубав, љубав Христова, која кроз нас дејствује Духом мира. Истина је кад кажемо да, колико год много чинили за "сједињење свих", то се увек покаже као мало. И пут у Цркву раздваја се на мноштво путева и завршава се иза историјског обзора (хоризонта историје), у невечерњем Царству будућег Века. Странствовање ће се окончати онда када дође Цар и открије се победа.

А до тада ће тужно звучати молитва Цркве о пуноћи. Онако како звучи од првих дана: "Као што је овај хлеб негда расејан по брдима, био сабран и постао једним Хлебом, сабери Цркву Своју од свих крајева земље у Царство Своје!"

БЕСЕДА НА ОПЕЛУ ПРОТЕ МИЛАНА РАДЕКЕ И СУПРУТЕ НЕДЕ

*Беседа је одржана на Православном гробљу у Карловцу 24. јула 1982. године.
Прота Радека са својом дивном животном сапутницом, супругом Недом, заједно је напустио овај свет.*

Ожалошћена обитељи, драга браћо и сестре,
Тешко је говорити логиком људске памети, када збуњеност и навирење болних осећаја притискује душу.

Тешко се снаћи и у овој у савременој епоси не реткој трагедији, када се она косне познатих и драгих бића. Само десетак сати пре трагедије последњи пут сам разговарао са покојницима, лично не слутећи шта ће се тога дана догодити са драгим саговорницима. Данас они напуштају своје миле и дарге, свој драги Карловац.

Сећам се једног свог разговора са покојним Протом, негде средином протеклог крвавог рата у Београду: „Ма како се овај рат завршио ако се после рата не будем могао вратити у мој Карловац, за мене ће рат бити изгубљен“.

Срели смо се први пут у Београду 1941. године и у току рата често бивали заједно. Кроз неколико дана навршиће се 31 година од мога доласка у Карловац. Три деценије сарадње, дивних разговора о религији и науци, о литератури и естетици, о сложеним кретањима савременог света, па и о нашем душтву, Све то од пре два дана стоји иза мене, као нај лепша и нај дража успомена.

Три деценије почивши прота и професор Милан Радека био је члан Епархијског црквеног суда, Епархијског савета, Епархијског управног одбора и мој драги пријатељ и саветник и изналажењу најбољих путева за кретање црквеног живота у једном новом свету, једног ипак новог човека.

У име Епархије горњокарловачке, у име њеног свештенства, коме си најстарији друг и брат, у име верника Епархије који су често слушали Твоју реч, пуну истине и мудрости, данас се опраштам са Тобом, драги оче Милане.

Твојом смрћу изгубила је много Црква, изгубило је много наше друштво, наше заједништво, изгубила је наука, публицистика и отворена јавна реч о сложеним питањима нашег времена.

У време када је све више науке и знања, а све мање животне мудрости, умро је Мудрац.

У време када је све више специјалности, а све мање широке културе, тако потребне за боље разумевање међу људима, умро је свестрани Зналац.

У савремености у којој се све мање води рачуна о моралним нормама и вредностима света и живота; умро је Моралист.

У време када савремено друштво широм меридијана нагриза нехуманост, која све више оптерећује, политику, науку и међуљудске односе умро је Хуманиста.

Данас, када се широм света, као супротности, сме-

њују екуменизам у црквама, универзализам у науци и технологији, са искључивошћу и нетрпељивошћу у међуверским и међунационалним односима широм света; умро је човек космополитских ширина.

Прота и професор Радека са својом дивном животном сапутницом, супругом Недом, заједно је напустио овај свет. Он је био диван и брижан родитељ. Тешко је подносио даљину своје деце и своје унучади.

Покојна професорица Неда, живела је једнако и као интелектуалац и као мајка и живот јој је трајао увек између љубави и зебње, радовања и пожртвовања. Као наставница и педагог била је мајка бројне деце рођене од других родитеља, ево данас око њихових посмртних остатака су њихова деца и унучад, син Вељко научник светске репутације, као и бројни пријатељи, ученици и бројни поштоваоци из Карловца и из Републике и шире. Нека то буде последња велика радост Ваша пред вратима вечности.

Прота Милан Радека био је не само научник и писац широког спектра, него и ретки полиглота. Знао је три класична језика и све велике европске језике од Урала до Британских острва. Његово животна дело је историја ове Крајине и овог нашег Владичанства, написано енциклопедијском ширином. Умро је, како ми је то саопштио последњег дана живота, допуњујући књигу за неко њено друго издање.

Ова смрт има и своју неку посебност. У њој су ошкринуте и оне ирационалне, несхватљиве и немерљиве тајне живота. Прота Радека и његова супруга Неда, умрли су на годишњицу смрти своје драге, пре три и по деценије преминуле кћери Раде. Умрли су у дан у који су се побринули да се на споменику њихове кћери исклешу и њихова имена. Напустили су овај свет у дан када је у њиховом последњем разговору са Владиком, између осталог највише речи било о смрти.

Нека је блажен ваш одлазак, драги Прото Милане и драга Недо, у онај чудесни свет вечности, одакле израњају светови, одакле извире време и одакле се усмеравају токови ове људске драме, по милости и судовима Божијим, и одакле понекад послушнујемо тајну чедесних рокова нашег настајања, живљења и умирања.

Нека је вечни покој почившим у Господу супружницима протојереју-ставрофору Милану Радеки и његовој супрузи професорици Неди.

Нека Бог утеши њихов угледни и драги пород.
Амин.

У Карловцу, 24. јула 1982. године

АКТУЕЛНОСТИ са интернет презентације епархије горњокарловачке

Годишњи помен у Пркосу Ласињском

| 23. децембар 2011. г. |
Дана 21. 12. 2011. године, поводом 70-годишњице од мученичког страдања Срба из Пркоса Ласињског и околних села, одржан је годишњи помен за све невино пострадале од усташке руке.

Село Пркос се до територијалне реорганизације налазио у саставу општине Карловац, а од тада се налази у саставу општине Ласиња. Први пут је названо именом Пркос 1890. г., а од 1910. године назива се Пркос Ласињски. Те године у селу су живела 435 становника, и број се временом увећавао све до страшног 21. 12 1941. године.

Тога дана, усташе су у Пркосу Ласињском и Дугом Селу Ласињском на најмонструознији начин одузели 1.446 људска живота, међу којима беше 359-оро деце до 15 година живота. Усмрћивани су не само из ватреног оружја, већ и најзверскијим иживљавањима – ножевима, премлаћивањима, спаљивањима, злостављањима и на друге монструозне начине. У току акције коју је наредио Анте Павелић, након усмрћивања свих ухваћених житеља, опљачкана су, а затим и спаљена нападнута села. Циљ је био уништити било какве услове за даљи живот на овим просторима.

Нажалост, последице истребљења Срба из ових села осете се до данас, па тако од некадашњих 600 житеља Пркоса Ласињског у овоме тренутку живи тек њих 30-ак. Међутим, оно што преосталом живљу представља још већу муку јесу провокације са којима се често сусрећу. Тако су 01. 11.2010. г., на дан када

римокатолици прослављају дан свих светих, непознати починиоци уништили плочу са именима постаралих житеља овога села. Иако је једнак злочин оскрнавити 968 посебних гробних места или једно у којем се налази 968 тела, колико се налази у овој гробници, оскврнитељи до данас нису пронађени. Након одслуженог помена, јереј Саша Умићевић је подсетио све присутне да је света дужност свих хришћана да се моле за све уснуле а поготово за оне иза којих није остао нико ко би упалио свећу за покој њихових душа.

Празник Рођења Христовог

| 07. јануар 2012. г. |
На празник Рођења Христовог - Божић, свету архијерејску Литургију у храму св. Николаја у Карловцу, служио је Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки г. Герасим уз саслужење карловачких свештеника: протојереја – ставрофора Славише Симаковића и јереја Саше Умићевића. На Светој Литургији прочитана је божићна посланица Његове Светости Патријарха српског г. Иринеја и свих архијереја Српске православне Цркве. Божићној Литургији био је присутан и председник Републике Хрватске г. Иво Јосиповић, који је верницима честитао Божић и рекао како је Хрватска земља верских слобода, зажелело да се храм што пре заврши потпуно, те нагласио да ће опет доћи. Такође на Литургији су били присутни и градоначелник Карловца г. Дамир Јелић, србијаски амбасадор г. Станимир Вукићевић, председник СНВ-а г. Милорад Пуповац

и други.

По завршетку Литургије, за Председника је организован пријем у просторијама црквене општине карловачке.

Прослава Светога Саве у Епархији горњокарловачкој

| 29. јануар 2012. г. |
Литургију у манастиру Пресвете Богородице Тројеручице служио је Епископ горњокарловачки Герасим. У вечерњим часовима служено је вечерње и пререзан славски колач, после чега су деца из школе у Крњаку рецитовала песмице Светоме Сави, а затим су им подељени поклони. После резања славског колача и рецитација у месној школи народ је наставио прослављање српског светитаља уз музику и песму. У граду Карловцу у "Зорин дому" 28. јануара у вечерњим часовима, одржана је Светосавска духовна Академија на којој су узели учешће Прво Београдско Певачко Друштво из Београда под диригентском палицом Светлане Вилић у извођењу литургијских песама и руковети Стевана Стојановића Мокрањца. У недељу 29. јануара у саборном храму Св. Николаја Мирлијског свету архијерејску Литургију је служио Епископ горњокарловачки Герасим уз саслужење свештенства Архиепископије београдско-карловачке протопрезвитера Петра Лукића и свештенства Епархије горњокарловачке. Овиме је завршено гостовање Првог Београдског Певачког Друштва у богоспасавању Епархији горњокарловачкој.

Св. Мученик Трифун

| 15. фебруар 2012. г. |
Епископ крушевачки Господин Давид је на позиве Епископа горњокарловачког Герасима посетио Горњокарловачку епархију. Уочи Светог Мученика Трифуна, 13. фебруара 2012. године у Карловцу владика Давид је одржао предавање на тему "Етос Светосавља и Православља." На сам дан Светог Мученика Трифуна, у манастиру Пресвете Богородице Тројеручице у Доњем Будачком служена је Света Литургија којом је је началствовао владика Крушевачки Господин Давид уз саслуживање домаћина владике Горњокарловачког Герасима. На крају Свете Литургије у спомен Светог Мученика Трифуна - крсне славе владике Герасима - пререзан је славски колач, након чега је уследила Трпеза Љубави коју је приготовио домаћин славе.

Донаторски ручак у Нијагари

| 01. март 2012. г. |
У недељу, 26. фебруара 2012. године, у српској хали на Montrose rd. у Нијагари, одржан је донаторски ручак за наставак радова на грађњи храма Свете Петке у Сјеничаку на Кордуну. Својим присуством и прилозима, присутни су испољили своје заједништво и жељу да помогну ово свето дело, по-казујући да ће љубав и слога изградити свети храм. Село Сјеничак се налази у близини Града Карловца, и са својом површином од 63 квадратна километра сматра се највећим селом на Кордуну. Назив села потиче од средњовековног града Стјеничњака,

изграђеног почетком 12. века. Био је то један од најстаријих и највећих средњовековних градова, који је крајем 17. века порушен у току Турско-Аустријских ратова. Напуштено подручје насељавају Срби, који су убрзо свој нови простор украсили дивним храмом посвећеним Светој Петки. Био је то први храм ове дивне светитељке у нашем Владичанству, изграђен 1715. године. При храму се стицала и прва писменост, у којем су, према првим писаним подацима из 1781. године, учитељи били свештеници и ђакони. На месту старог храма, деведесетих година прошлог века започета је градња новог, захваљујући помоћи господина Јове Бијелића и Сјеничараца из Канаде и читавог света. Међутим, услед последњих ратних збивања, градња је стала и до данас није настављена, па смо данас, када вршимо богослужења, принуђени да се окупљамо под ведрим небом. Но, и поред таквих услова, верни народ се окупља у својој светињи, показујући да и њихова душа чезне за мало светог простора и мало духовне свежине. Препознајући преку потребу за храмом код својих земљака, Сјеничарци из Канаде су исказали своју најискренију жељу да Сјеничак и ови људи поново добију храм какав заслужују. Захваљујући господину Анђелку Мркаљу, госпођици Катици Шашић, господину Стеви Новаковићу, господину Светозару Данчуу, а под медијским покровитељством ТВ Нијагара, у Нијагари је одржан донаторски ручак на којем је прикупљено 15.000 долара, који ће бити уплаћени на жиро рачун Црквене општине Требиња. Током донаторског ручка, присутни су евоцирали успоме-

не на дане проведене у Сјеничаку и на храм Свете Петке који је био духовни светионик овог краја. Обзиром да акција прикупљања добровољних прилога покрива још много земаља где живе Сјеничарци, заинтересовани су у непрестаном контакту са надлежним парохом требињско-утињским и члановима Грађевинског одбора, па се слична окупљања очекују и у наредном периоду. Будући да ће се 2015. године прославити 300-годишњица овог светог храма, у плану је да се тог периода заврше сви радови на враћању храма у богослужбену употребу. Овом приликом најсрдачније благодаримо Анђелку Мркаљу, Катици Шашић, Стеви Новаковићу, Светозару Данчуу и ТВ Нијагари на организацији овог догађаја, као и свима који су својим прилогом помогли и који ће помоћи ово наше заједничко свето дело.

Епископ Герасим на промоцији књиге

др. Ђуре Затезала

| 13. март 2012. г. |

Вечерас је у просторијама Државног Архива у Карловцу, представљена књига др. Ђуре Затезала "Михајло барун Микашиновић од Змијског поља".

Ова књига изашла је у издању епархијске издавачке куће МАРТИРИА, а о њој су поред аутора др. Ђуре Затезала вечерас говорили епископ Герасим, др. Светозар Ливада и један од уредника Никола Лунић.

Књига иначе прати историју личности, једног србина, генерала аустријске војске, Михајла Микашиновића.

Саопштење:

Архиепископу Јовану продужен притвор

| 19. март 2012. г. |

После две ослобађајуће пресуде од стране Осн-

овног суда у Велесу (април 2006. и април 2007.) и после одбијања екстрадиције и ослобађајуће пресуде Апелационог суда у Софији (јануар 2011.), на упорно тражење синода расколничке Македонске православне цркве (МПЦ), за исти предмет за који је, као што је наведено, био ослобађан, 12. децембра 2011. год., Негово Блаженство Архиепископ охридски и Митрополит скопски г.г. Јован, поново је био ухапшен и затворен у централни затвор Идризово. Монтиране судске процесе и државни прогон на верској основи против Архиепископа Јована, судови у Р. Македонији и расколничка МПЦ започели су пре десет година само због различитих верских убеђења Архиепископа Јована, због чега је од стране Amnesty International, још 2005. год., био проглашен за "затвореника савести".

Приликом најновијег затварања, после нешто више од два месеца проведена у затвору Идризово, 17. фебруара 2012. год. Архиепископ Јован је пребачен у истражни затвор Шутка, где му је одређен једномесечни притвор. Када се очекивало да ће захтев за ослобађање од притвора бити усвојен, јер сагласно закону, за дело за које је оптужен није предвиђена мера притвора, и да ће Архиепископ Јован имати могућност да се брани са слободе, на инсистирање расколничке МПЦ, која је и покренула поменути судски спор, у последњем тренутку, 17. марта 2012. год. факсом је затвору Шутка достављен акт да је Архиепископу Јовану продужен притвор за још месец дана, до 17. априла 2012. године. Од правних саветника, који су по службеној

дужности имали могућности да га само једном посете, дознајемо да су Архиепископу Јовану извађене пертле са ципела, да је са саветницима могао да разговара само преко заштитног стакла, да нема никакве могућности да прима посете блиских људи, без могућности благовремене бриге о здравственом стању и примању лекова, да је велики део упућене хране за време поста – враћен, да не постоји никаква могућност да му буде однето свето Причешће... И поред свега тога, Архиепископ Јован се осећа жижерадно и припадницима Православне Охридске Архиепископије упућује свој архипастирски благослов. Међународна заједница годинама уназад, преко својих извештаја (а, последњи пут 15. марта 2012, год., то је учинио и комесар за проширење Европске Уније, г. Стефан Филе), указује свим македонским владама на суштински недостатак, који удаљава македонско друштво од цивилизованих демократија. Несумњиво, реч је о одсуству владавине права и корумпираности судова. Управо то пословично, корумпирано судство, у политички монтираним процесима, током последњих десет година, шести пут тамнички Архиепископа Јована иза решетака, и упорно одбија да региструје Православну Охридску Архиепископију. Најновије продужавање притвора Архиепископу Јовану само је још једна у низу потврда да власти у Р. Македонији не само да не поштују верске слободе свих грађана подједнако, већ уместо да изналазе решења за грубо угрожавање верских слобода, додатно продукују проблеме и изазивају нестабилност.

А Д Р Е С А Р

ПРАВОСЛАВНА ЕПИСКОПИЈА ГОРЊОКАРЛОВАЧКА

Славе Рашкај 14; 47 000 Карловац; Република Хрватска

телелефон: 00385 (0)47 642 531 факс: 00385 (0)47 642 532 Е-mail: episkop@eparhija-gornjokarlovacka.hr

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КАРЛОВЦУ (I)

**ПРОТОЈЕРЕЈ
СЛАВИША СИМАКОВИЋ**

телефон: +385 (0)47 41 15 06
факс: +385 (0)47 41 15 06
мобилни: +385 (0)95 87 87 19 7
е-mail: simakovic@gmail.com

- Целестина Медовића 11; 47 000 Карловац -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ДВОРУ

**ПРОТОЈЕРЕЈ
РАДОСЛАВ АНЂЕЛИЋ**

телефон: +385 (0)44 87 18 11
факс: +385 (0)44 87 18 11
мобилни: +385 (0)98 56 36 13
е-mail: spe1@optinet.hr

- Миле Б. Чађе 46; 44 440 Двор на Уни -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ПУЉИ

**ЈЕРЕЈ
ГОРАН ПЕТКОВИЋ**

телефон: +385 (0)52 52 06 54
факс: +385 (0)52 52 06 54
мобилни: +385 (0)98 97 93 03 8
е-mail: spco_pula@yahoo.com

- Перој 19; 52 215 Водњан -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КАРЛОВЦУ (II)

**ЈЕРЕЈ
ГОРАН СЛАВИЊИЋ**

телефон: +385 (0)47 41 70 18
факс: +385 (0)47 41 70 18
мобилни: +385 (0)95 88 03 63 6
е-mail: goranslavnic@gmail.com

- Тина Ујевића 5; 47 000 Карловац -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ НА РИЈЕЦИ (I)

**ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР
ЛИЋО КОСТИЋ**

телефон: +385 (0)51 33 53 99
факс: +385 (0)51 32 41 60
мобилни: +385 (0)91 51 48 25 0
е-mail: spco-na-rijeci@ri.t-com.hr

- Ивана Зајца 24/1; 51 000 Ријека -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ОГУЛИНУ

**ЈЕРЕЈ
ЛИЈАН СИЛИЋ**

телефон: +385 (0)47 53 24 75
факс: +385 (0)47 53 24 75
мобилни: +385 (0)98 13 00 53 1
е-mail: spco-ogulin@live.com

- Б. Франкопана 16; 47 300 Огулин -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КОЛАРИЋУ

**ПРОТОЈЕРЕЈ
ЛИРОСЛАВ БАБИЋ**

телефон: +385 (0)47 88 35 19
факс: +385 (0)47 88 35 19
мобилни: +385 (0)91 59 06 20 2
е-mail: crkvena.opcina.kolaric@ka.t-com.hr

- Коларић 67; 47 220 Војнић -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ НА РИЈЕЦИ (II)

**ЈЕРЕЈ
МАРКО ЂУРИЋ**

телефон: +385 (0)51 33 53 99
факс: +385 (0)51 32 41 60
мобилни: +385 (0)98 52 07 11
е-mail: rijeka.marko@gmail.com

- Ивана Зајца 24/1; 51 000 Ријека -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ДОЊЕМ ЛАПЦУ

**ЈЕРЕЈ
ПРЕДРАГ ПАНТЕСИЋ**

телефон: +385 (0)53 76 51 54
факс: +385 (0)53 76 51 54
мобилни: +385 (0)99 59 62 56 9
е-mail:

- Маршала Тита 11; 53 250 Доњи Лапац -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ТОПУСКОМ

**ЈЕРЕЈ
ЛИЈАС РИСТИЋ**

телефон: +385 (0)44 73 33 29
факс: +385 (0)44 73 33 29
мобилни: +385 (0)91 58 50 54 6
е-mail: spco.topusko@hi.t-com.hr

- Прилаз Г. Драшковића 2а; 44 415 Топуско -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У С. МОРАВИЦАМА

**ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР
ЈЕЛЕНКО СТОЈАНОВИЋ**

телефон: +385 (0)51 87 71 37
факс: +385 (0)51 87 71 37
мобилни: +385 (0)98 80 10 51
е-mail: spco-moravice1@net.hr

- Докмановић 10; 51 325 Моравице -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ГРАЧАЦУ

**ЈЕРЕЈ
ЈУРОСЛАВ МАКСИМОВИЋ**

телефон: +385 (0)23 78 90 86 4
факс: +385 (0)23 78 90 86 4
мобилни: +385 (0)95 50 94 32 8
е-mail:

- Николе Туркаља 5а; 23 440 Грацац -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ГАННИ

**ЈЕРЕЈ
СЛОБОДАН ДРАКУЛИЋ**

телефон: +385 (0)44 88 06 15
факс: +385 (0)44 88 06 15
мобилни: +385 (0)98 97 71 73 2
е-mail: slobodan.drakulic@hi.t-com.hr

- Хрватска 20; 44 400 Глина -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ДРЕЖНИЦИ

**ПРОТОЈЕРЕЈ
ЛИЈАНОШ ОРЕЋ**

телефон: +385 (0)47 56 61 79
факс: +385 (0)47 56 63 22
мобилни: +385 (0)98 98 33 53 8
е-mail: spco@dreznica.net

- Спомендом бб; 47 313 Дрежница -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ПЛАШКОМ

**ЈЕРЕЈ
САША УМИЋЕВИЋ**

телефон: +385 (0)47 57 34 56
факс: +385 (0)47 57 34 56
мобилни: +385 (0)95 51 14 66 9
е-mail: sasa_umicevic@live.com

- Саборчанска 12; 47 304 Плашко -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ПЕТРИЊИ

**ЈЕРЕЈ
СЛАВКО ШАРАЦ**

телефон: +385 (0)44 81 34 19
факс: +385 (0)44 81 34 19
мобилни: +385 (0)95 53 37 22 2
е-mail: slavko.79@mail.ru

- Владимира Назора 13; 44 250 Петриња -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КОРЕНИЦИ

**ПРОТОЈЕРЕЈ
ДАНИЈЕЛ ТАНАСИЋ**

телефон: +385 (0)53 75 63 67
факс: +385 (0)53 75 63 67
мобилни: +385 (0)91 56 56 95 4
е-mail: srpska.pravoslavna.crkva.u.hrvatskoj@gs.t-com.hr

- 9. гардијске бригаде 26; 53 230 Кореница -

МАНАСТИР РОЂЕЊА Св. ЈОВАНА У ГОМИРЦУ

**АРИМНАДРИТ
ЛИХАНАО ВУЋЧЕВИЋ**

телефон: +385 (0)51 87 81 88
факс: +385 (0)51 87 81 88
мобилни: +385 (0)91 78 14 31 4
е-mail: manastir.gomirje@hotmail.com

- Рињак 23; 51 327 Гомирје -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У КОСТАЈНИЦИ

**ЈЕРЕЈ
НИКОЛА МАЛОБАБИЋ**

телефон: +385 (0)44 85 12 06
факс: +385 (0)44 85 12 06
мобилни: +385 (0)95 80 61 83 8
е-mail: nmalobabic@gmail.com

- Даворина Трстењака 5; 44 430 Костајница -

ЕПЦО И УПРАВА ПАРОХИЈЕ У ОТОЧЈУ

**ЈЕРЕЈ
СЛАЂАН НИКИЋ**

телефон: +385 (0)53 77 12 85
факс: +385 (0)53 77 12 85
мобилни: +385 (0)98 90 02 17 1
е-mail:

- Трг др. Франје Туђмана 5; 53 220 Оточац -

МАН. БОГОРОДНИЦЕ ТРОЈЕРУЧНИЦЕ У Д. БУДАЧКОМ

**ЈЕРОМОНАХ
НАУМ ЛИЈКОВИЋ**

телефон: +385 (0)47 71 82 06
факс: +385 (0)47 71 82 06
мобилни: +385 (0)99 74 40 02 9
е-mail: manastir.trojeruica@gmail.com

- Доњи Будачки 6; 47 241 Тушиловић -

